

Sjøfugler i Karmøy

Hekkesesongen 2009

Rapport 5 - 2009

Mink- og sjøfuglprosjektet

Arnt Kvinnesland
Karmøy Ringmerkingsgruppe

Innhold

Innledning	3
Sammendrag	4
Feltarbeidet	4
Minkjakta	5
Påvirkningsfaktorer	6
Været	6
Næringsforholdene	9
Predatorer	11
Miljøbelastninger på fuglelivet	18
Ternekoloniene	23
Gjennom sesongen	23
Ringmerking	28
Kontroller i koloniene	28
Kolonidagbok	30
Oppsummering av hekkesesongen 2009	44
Bestandsutvikling 2005-2009	45
Sjøfuglreservatene	49
Jarstein	49
Urter	50
Ferkingstadøyane	51
Øvrige reservater	52
Andre viktige hekkeplasser for sjøfugl	52
Ferskvannsreservatene	54
Tjøsvollsvatnet	54
Heiavatnet	55
Andre vann og våtmarksområder	56
Forvaltningstiltak	57
Gjennomførte tiltak i 2009	57
Nødvendige tiltak framover	58
Sesongslutt 2009	61
Til ettertanke	62

Takk til alle som knertet mink i 2009 og til alle som var med på sjøfugltellinger og ringmerking. Takk til naturforvalter Peder Christiansen som også i år viste positiv interesse for mink- og sjøfuglprosjektet og støttet opp om det økonomisk. Forkortelser benyttet for observatører som har gitt flest bidrag til rapporten: OKB: Oskar K. Bjørnstad, KSK: Kjell-Sigve Kvalavåg, AKV: Arnt Kvinnesland, TOV: Thom Ole Vedø.

Forsidebildet:

Bildet viser ei av makrellternene som hekket vellykket på Flataskjer, Salvøy. Ringen på venstrefoten ble avlest 10.8.2009 da bildet ble tatt: Stavanger Museum 7470220. Terna ble merket som dununge i kolonien i Tjøsvollsvatnet 6.7.2006. En unge merket samtidig (Stav. Mus. 7470216), kanskje kullsøsken med den på bildet, ble kontrollert på Seal Sands i England 11.8 2008.

Rapporten er utarbeidet av Arnt Kvinnesland som også har tatt bildene (når annet ikke er nevnt). Ferdigstilt 9.10.2009.

Innledning

Årets rapport vektlegger som de foregående arbeidet for å trygge ternekoloniene, forstå dynamikken i disse og følge bestandsendringene. Siden utgangspunktet for prosjektet som startet i 2005 var nedgangen i sjøfuglkoloniene i den indre skjærgården, har jakten på årsakene til dette vært en prioritert oppgave hele tiden. En åpenbar grunn til problemene for sjøfuglene har vært det svært høye antallet mink i alle deler av kommunen. Bekjempelse av mink har derfor stått i fokus. Over 700 dyr måtte tas ut før det virkelig begynte å lysne for sjøfuglene. Et titalls ivrige jegere med topprente hunder har gjort en kjempejobb med å renske opp. Ennå gjenstår det mye arbeid før det uønska og svartelista pelsdyret ikke lenger utgjør noen trussel for Karmøys sjø- og våtmarksfugler.

Årets sesong har forsterket bildet av at predatorene nærmest står i kø ved ternekoloniene, klare til å overta etter minken. Karmøynaturen er i rask forandring – den største naturendringen siden steinalderen skjer rett foran øynene på oss. Skogen som ekspanderer har både direkte og indirekte negative virkninger på sjøfuglbestandene. Ja, ikke bare på sjøfuglene, men på de fleste arter som har karakterisert det åpne skogløse karmøylandskapet i tusenvis av år. Når samtidig også livet i havet endrer seg, har sjøfuglene nok av utfordringer. Dersom nedfiskingen av viktige fiskeslag som sild og tobis fortsetter, nytter det lite hva vi gjør for å redde sjøfuglene fra andre trusler og problemer.

Årets rapport følger stort sett samme mal som de fire foregående der relativt mye plass er viet påvirkningsfaktorer og gjennomgang av de enkelte ternekoloniene. Kolonier som kan studeres fra land uten å forstyrre fuglene, har hatt mange besøk i løpet av sesongen. Tett oppfølging er nødvendig for å forstå hvilke faktorer som fremmer, eventuelt ødelegger for hekkingen. Vi mener å ha oppsporet samtlige større ternekolonier i kommunen i 2009, og de aller fleste små (2-5 par). Hvordan det gikk med dem alle, kan du lese om i denne rapporten.

Utenom ternekoloniene, er det foretatt opptellinger av antall hekkede sjøfugler i reservatene Urter og Jarstein. Ferkingstadøyane ble grundig taksert i fjor. Mange interessante observasjoner er dessuten gjort i ferskvannsreservatene Heiavatnet og Tjøsvollsvatnet samt i andre våtmarksområder. Vi anser det for avgjørende å kunne identifisere hvilke sjø- og våtmarksområder og hvilke arter som trenger spesiell oppfølging de nærmeste årene for at fuglemangfoldet skal bevares.

Sist i årets rapport har vi tatt med en liste av tiltak som er nødvendige å gjennomføre dersom det resterende fuglemangfoldet i Karmøy ikke skal gå tapt. Det dreier seg ofte om små og billige tiltak som kan redde arter fra å forsvinne som hekkefugler. Og vi må gjenta fra i fjor: Det er ikke nok å jakte mink. Premien på rev må opp og det må innføres en premieordning på mår på Karmøy. Hvis ikke må vi ta farvel med Karmøys fugleliv slik vi har kjente det. Vi har mistet mange nok allerede.

Intensjonen om å utarbeide en status for samtlige hekkefugler i Karmøy i 2010 står ved lag. Dersom naturforvalter og Karmøy kommune finner det nyttig, er målet etter endt sesong neste år å sammenstille en oversikt over hekkefuglene, de viktigste hekkebiotopene, og hva som må til for å snu en negativ tendens for fuglemangfoldet i kommunen. En del av dette arbeidet er påbegynt i år og vil bli fullført i 2010 dersom kommunen finner det forvaltningsmessig nyttig å gi støtte til videre feltarbeid og få en oppdatert oversikt over hekkefuglenes antall og utbredelse.

Sammendrag

Oppmuntrende og overraskende bra ble resultatet av årets hekkesesong for ternene. I overkant av 1000 par i prosjektområdet er ny rekord. Ny årsrekord ble det også for antall ringmerkete terneunger: 170 makrellterner og 298 rødnebbterner fikk Stavanger Museums ring om foten. Antall unger som kom på vingene ble blant de høyeste noensinne. En ny generasjon på rundt 215 makrellterner og 363 rødnebbterner satte kursen mot sør i løpet av sensommeren. Tre hovedgrunner kan noteres som forklaring på den gode sesongen: overflod av mat gjennom hele ungetida, stabilt høytrykksvær i den mest kritiske fasen av hekketida ultimo juni, og få kolonier ble tatt av mink.

Ikke bare ternene, men de fleste sjøguglene lyktes godt. Sammen med ternene ser vi at hettemåke, ærfugl og siland er blant de artene som til nå har hatt mest nytte av minkbekjempelsen. Hekkebestanden av hettemåke har skutt i været de siste par åra og nådde nye høyder i 2009 med 4 kolonier, de største i Tjøsollsvatnet og på Jegningen. Krykkja pleier å følge ternene i produktivitet, slik også i år. 33 par krykker fikk hele 55 unger på vingene rundt havnebassenget i Skudeneshavn.

Den klareste taperen blant sjøguglene i år ble havhesten. De to store koloniene på Urter og Ferkingstadøyane kollapset i juli og bare et titalls unger ble funnet under ringmerking i begynnelsen av august. Dårlig gikk det også for flertallet av vadefuglene som fikk uvanlig få unger på vingene. Vipa slet tyngst, fulgt av sandlo, tjeld, storspove og rødteilk. Hvorfor vadefuglene mislyktes, har nok flere forklaringer, men vi har ikke kunnet komme opp med noen sikre grunner for den lave ungeproduksjonen.

Feltarbeidet

Naturforvalteren var med på tellingene på Urter. 31.5.2009. Foto: O. K. Bjørnstad.

Reirtelling og oppfølging av ternekoloniene ble i hovedsak gjennomført av Arnt Kvinnesland og Kjell-Sigve Kvalavåg. Skudenes-koloniene ble opptalt av Oskar K. Bjørnstad som også takserte Jarstein og Urter. I sistnevnte reservat var også naturforvalter Peder Christiansen og Dag Fjeldstad med. Ellers har Thom Ole Vedø bidratt med registreringer og ringmerking av sjøgugl utenfor Vest-Karmøy. Jarstein ble besøkt seks ganger fra 13.4 til 9.8. Urter ble besøkt to ganger: 31.5 og 4.8.

Et mål for arbeidet med ternekoloniene var å foreta tre besøk spredt gjennom hekketida. Dette ble oppnådd for de aller fleste av koloniene. Unntaket var et par småkolonier og enkeltpar hvor hekkingen kom i gang svært seint i sesongen eller hekkesteder som vi rett og slett ikke oppdaget tidsnok. En liten koloni (5-6 par makrellterne?) ble rapportert fra Gismarvik etter at ternene var ferdige der. Denne vil bli fulgt opp neste år. En større blandingskoloni på Veste, Haugesund (50-60 par?) ble ikke talt. Vi anser denne å ligge utenfor vårt prosjektområde som er Karmøy. Kun en av ternekoloniene som vi har med ligger utenfor kommunegrensa – så vidt – et skjær sør for Høvring som tilhører Bokn. For øvrig er det gjort en mengde registreringer av fugler gjennom hekketida over hele Karmøy, i alle slags biotoper. Mye av dette materialet er lagt inn på artsobservasjoner.no/fugler

Minkjakta

Kenneth Mardal og Kjell-Sigve Kvalavåg (t.h.) sammen med tre firbeinte mink-eksperter i aksjon på en holme i Søreivågen, Bygnes 21.5.2009.

Årets minkjakt har foregått med stort trykk på strekningen Salvøy-Kvalavåg og Torvastad-Feøy. Mange mink er også tatt på fastlandssida i området Fosen-Selen-Høvring. Ellers er det levert inn mink fra Kopervik, Røyksund, Visnes, Falnes og Syre. Tabellen nedenfor viser totalt antall dyr innlevert for premiering i løpet av hele prosjektperioden; for 2009 inntil 8.10. Flest mink er i år innlevert av Kjell-Sigve Kvalavåg (36), Øystein Sletten (36), Thorleif Thorsen (32) og Dag Lanton (25). Etter hvert som minkbestanden nå tynnes ut, blir det stadig mer tidkrevende å få tatt de gjenværende dyra. Premien på 150 kr per mink er derfor bare en ”trøstegevinst”, men likevel viktig, fordi den sier noe om at Karmøy ønsker at denne jobben blir gjort. Vi vet det er tatt mink bl.a. på Fosen og Høvring som bare er kastet etterpå og som dermed ikke kommer med i oversikten her over skuddpremieutbetalinger.

2005	2006	2007	2008	2009	Sum
213	103	148	131	157	752

Tabell 1. Minkfangsten 2005-09. Tallene angir antall mink innlevert for premiering.

Som tabellen viser er det gjort en formidabel innsats mot minken også i 2009. En skulle forvente at tallet for felte dyr etter hvert begynte å falle. Men tvert imot ser vi en stigning. Det betyr neppe at minkbestanden er i vekst, men at økt innsats gir resultater. Selv om noen av minkene i 2009 trolig er tatt før årsskiftet, er likevel 157 mink siden forrige rapport et utrolig resultat. Vi satser på at jakttrykket blir opprettholdt også neste år – og kommende år så lenge det nødvendig for at sjøguglene skal få fred.

Påvirkningsfaktorer

Hva er det som bestemmer i hvilken grad sjø- og våtmarksfugler lykkes med ungeproduksjonen? Noen år produserer de et stort antall avkom, andre år kommer bare et fåtall unger på vingene. Hva skyldes disse svingningene? Er det noe vi kan gjøre lokalt for å hindre bestandsnedganger? I så fall hvilke tiltak er mest effektivt? Dette er spørsmål vi forsøker å få klarhet i ved å gjennomgå de faktorene som vi mener har hatt størst innvirkning på ungeproduksjonen til våre sjø- og våtmarksfugler i 2009.

Været

Våren. Etter en uvanlig kald og snørik februar til å være Karmøy, ble mars en grå, våt og mild måned. Snittemperaturen lå vel ei grad over normalen og nedbøren ble også noe over den siste 30-års perioden. Sjøtemperaturen lå lenge under normalen i Nordsjøen, men steg til noe over i løpet av mars. Første dagene med lufttemperatur over 10 grader i 2009 kom i begynnelsen av april, med 10.4 som den hittil varmeste med 14 grader. Ny varmere rekord 15.4 med 17 grader. Ut måneden stort sett rolige vindforhold og mange sommerlige dager med temperaturer rundt 15 grader. Tørt.

Februar 2009 var kaldere enn normalt. Alle vann frøs igjen slik som Tjøsvollsvatnet hvor en hettemåke og en sangsvane har en stille siesta på isen. 7.2.2009.

Fra 4.5 kjøligere vær og nedbør. Vestaværet fortsatte fram til 10.5 med regn og byger og perioder med stiv kuling og dagtemperatur på rundt 10 grader. Medio mai bød på varmere vær med sørlige vinder og en del sol. I slutten av mai fikk vi mange dager med regn og relativt kjølig vær, men de siste dagene av måneden bød på høytrykk og sommervær med rundt 20 grader i maks temperatur.

Sommeren. Dagene 1.-5.6 ble preget av konstant nordvest vind, oppi stiv kuling på dagtid. På Utsira hadde middelvinden 3.6en styrke på hele 15,5. Ellers disse dagene klarvær og 12-15 grader i dagtemperatur. 6.-11.6 roligere vindforhold, men mye nordvestlig vind og kjølig. Natt til 7.6 var tempen nede i 6,4 grader på Utsira. Juni til nå nesten uten nedbør og mye sol. Ikke spesielt høye temperaturer. Nordvesten fortsetter utover i juni, med stiv kuling igjen til og med 16.6. Sol, tørt, kjølig. Kraftig regnvær natt til 18.6. Fortsatt kjølig, maks.14 grader 18.6. I ettertid kan en undres på om den langvarige nordvestlige pålandsvinden midt i eggleggingen for ternene ble årsak til det lave gjennomsnittet

Svært mange av hettemåkeungene som kom til verden i Tjøsvollsvatnet i første halvdel av juni døde. En mulig forklaring er den langvarige perioden med kald nordvestlig vind som gjorde det vanskelig for foreldrene å finne mat på sjøen. 6.6.2009.

for antall egg per reir. Det har vist seg gjentatte ganger at ternene sliter med å finne mat når nordvesten blir langvarig. Få reir ble likevel oppgitt, noe som kan tyde på at til tross for ugunstige værforhold fant ternene mat nok.

Høytrykksperiode fra ca 20.6 med varmere vær, lite vind og mye sol. Varmebølge 25.6-3.7 med sommerens høyeste notering på 27,6 grader 29.6; klart og solgangsbris i hele perioden. Mens de første ukene av juni var kaldere enn normalt hos oss, ble siste uka betydelig varmere. Godværet hadde udelt positiv virkning på ternenes ungeproduksjon, i motsetning til i fjor da kjølige og regntunge dager under klekkingen førte til stor ungedødelighet. Det er nå svært tørt og troster og andre arter som bl.a. lever av meitemark, sliter nok med å skaffe mat til andrekulls unger. Viper som la om igjen – ser ikke ut til å få en eneste unge på vingene. Det tørre været synes å gjøre det umulig for ungene å finne den maten de trenger når de klekkes. Totalt ble det målt 25,5 mm nedbør på Utsira i juni. Det normale er 69mm. Dessverre mangler det offisielle nedbørstall fra Karmøy (flyplassen) når dette skrives.

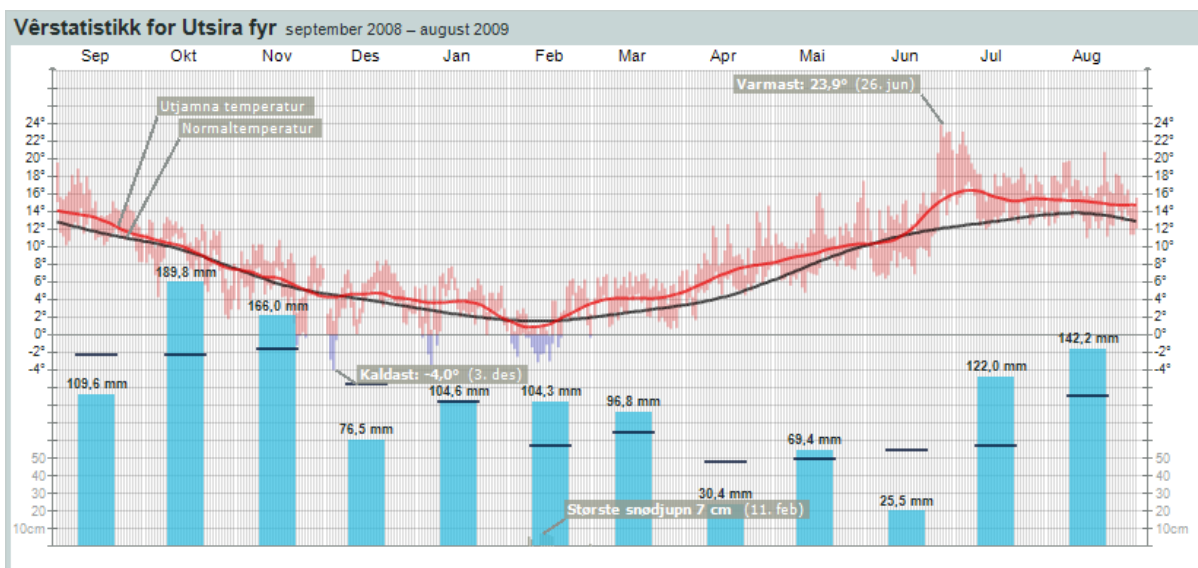
Fra ca 5.7 til 13.7 værsifte, kjøligere og en del regn. Lite sol. 14.-15.7 tordenbyger med svært kraftig nedbør i perioder. Temperaturstigning til ca 22 grader 16.-17.7. Kraftig regnvær hele dagen 18.7 kan få følger for ternereir med egg og små dununger. Det positive er at det er lett tilgjengelig mat i sjøen og at været ellers er rolig og mildt (16 grader). På Utsira falt det 29mm nedbør 19.7; mot normalt 72mm for hele juli! 20.7 er det ennå 10+ dununger på Indreholmane, Bygnes, hvorav et makrellternekuill var nyklekte. De har altså klart seg gjennom store nedbørsmengder i det siste.

Slutten av juli ble høstlig med mange lavtrykk, relativt høy flo og mye nedbør. Tordenskyll igjen 27.7 og temperatur ned mot 13 grader på dagtid. Disse værforholdene kan få negative følger for seine ternar og for havhestunger. Regnfullt, men relativt varmt resten av juli (14-18 grader i dagmaks). 31.7: Natt til i dag og formiddag: høststorm fra VNV og plaskregn. Full storm i Skagerrak! På Sola

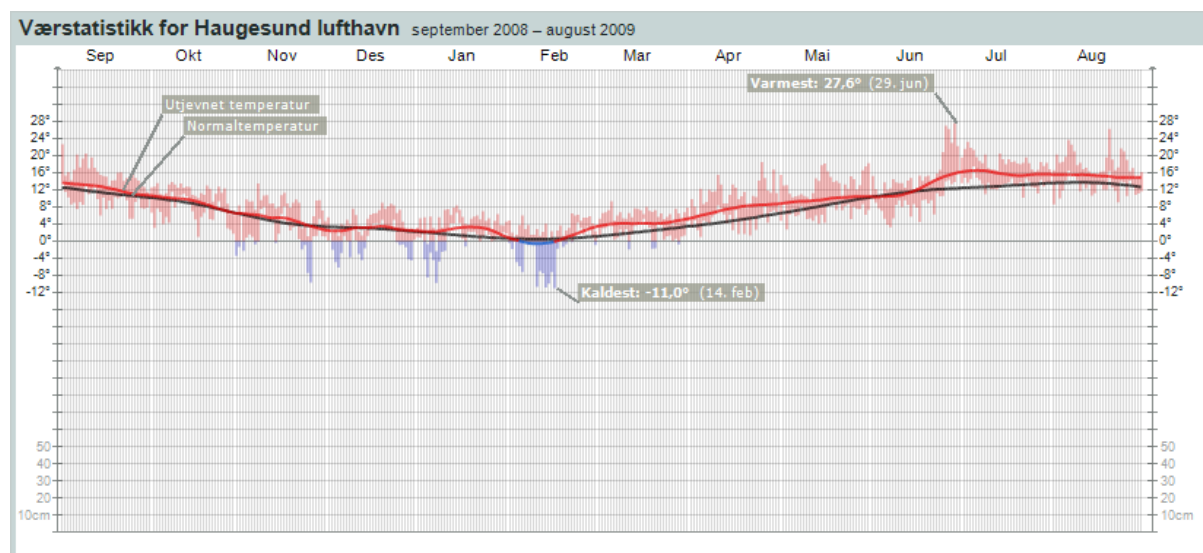

Høststorm i juli. Uværet var et forvarsel om en våt ettersommer og høst preget av vestavær og lavtrykk i kø. Stavasanden 31.7.2009.

kom det 54,4 mm nedbør 31.7; på Utsira 17 mm og med vind over styrke 20 i kastene. Lavtrykksaktiviteten fortsetter gjennom hele august med mye skya vær og nedbør. For en god del sørlige vinder og relativt varmt, gjerne 15-19 grader om dagene ut måneden. Den rekordstore dødeligheten hos havhestunger som ble påvist på Ferkingstadøyane og Urter 4.8, skyldes etter alt å dømme de mange regnfulle døgnene i juli, der 16., 19. og 31.7 skiller seg ut som sannsynlige ”dødsdager”.

Tabell 2. Værstatistikk for Utsira september 2008-august 2009. April-juni ble en tørr periode. Mangelen på nedbør kan være forklaringen på den lave ungeproduksjonen hos tidlighekkere som vipe og sandlo. Nedbørmengden for juli ble derimot nesten det dobbelte av normalen, og det meste kom ned i løpet av noen få dager.

Tabell 3. Værstatistikk for Karmøy (flyplassen) september 2008-august 2009. Dessverre foreligger det ikke tall for nedbør. Gradeskalaen går i trinn på 4 på denne i forhold til 2 trinn for Utsira, slik at temperaturkurven for Karmøy blir jevnere. Vi legger merke til at vinterens kaldeste døgn var 14.2 med minus 11. Noen har foreslått at den kalde første halvdel av februar bidro til høyere produksjon av fiskeyngel enn tidligere vintrer. Ellers ser en at temperaturen ligger høyere enn normalt gjennom hele hekkesesongen, med unntak av første del av juni. Årets varmeste dag kom allerede 29.6 med 27,6 grader.

Næringsforholdene

Tobis ble spådd en svært laber sesong i Nordsjøen i 2009 og fisket ble sterkt regulert. Det var store fangster av sild på Mørgekysten og ned mot Sognefjorden i februar-mars. Medio mars fantes det også uvanlig store mengder sild utenfor Vest-Karmøy og stimene ble fulgt av bl.a. torsk, hyse og sei.

Silda har gytt vest av Karmøy per 21.3. Lyr og torsk som er fisket har hatt buken full av rogn. Beste sildevår i distriktet siden 1947. Det er tatt mer enn hva som har vært mulig å levere til konsum. Tonnevis med sild har endt som sildemel på Husøy. En fisker ved Jarstein melder om mye tobis i magen på større fisker som torsk og lyr i april/mai (A. Grindhaug).

Allerede 10.5 var hekkesesongen i gang for rødnebbterne på Bygnes. Åte ble fanget like ved kolonien på Indreholmane.

De første rødnebbterne som ankom Vorråvågen 9.5, hadde ikke problemer med å fange småfisk ved hekkeplassene der. Aktiv kurtisemating med liten, brun fisk ved Indreholmane, Bygnes 25.5. Et titalls døde dununger av hettemåke på Jegningen 31.5, var illevarslende. Det skulle vise seg å fortsette: Det var ingen levende unger å finne på landdelen av hettemåkekolonien i Tjøsvollevatnet 5.6, små dununger lå strødd omkring mellom reir som ennå hadde egg og ble ruget på. Det ble heller ikke sett unger i sumpdelen eller på holmen selv om alt ellers syntes ok med mange rugende måker. Kan dødeligheten hos hettemåkene skyldes matmangel?

Største gjennomsnittlige kullstørrelse noen gang registrert for stær i kassefeltene på Bygnes og Blikshavn med henholdsvis 5,1 og 5,1 unger per reir. Ingen ”våte” kull som indikerer feil føde og diaré hos ungene. Heller ingen døde unger registrert, med unntak av de kassene som har vært visitert av mår. Dette tyder på særdeles gode matforhold for fugler som lever av meitemark og småkryp på bakken. Vipene får det likevel ikke til. Etter klekking forsvinner de aller fleste ungene – noe som kan tyde på matmangel eller at ungene blir tatt av andre fugler/dyr.

Sjøen ble algegrønn de siste dagene av mai og holdt seg slik en måneds tid. Første uka av juni har gått med til siloslått/høyballer og engene har dermed blitt tilgjengelige som matfat for en del fugler som vadere og troster. I Nordalsbotn var sjøen tettpakket av glassmaneter 11.6. Sjøen er fortsatt for det meste algegrønn per 14.6. Opptil 40 makrellterner har nesten daglig i første del av juni fanget insekter på overflaten av Heiavatnet – sammen med en mengde hettemåker.

I løpet av godværsdagene i slutten av juni har Bygnes-ternene fisket rett ute på vågen og ute i Karmsundet. Her er det stimer med en sølvblank småfisk som de stuper etter og tar med til ungene. Også i sundet ved Høyeværde fyr fisket det flokker med terner. Det samme gjorde mange (ca 100?) mellom Kvalavåg og Urter 26.6. Forsøk på å se fiskeslagene som ternene bringer inn til koloniene i dag 27.6 synes å vise tobis, både i Karmsundet og på vestsida.

To sild i ett stup. Det er uvanlig å se terner med mer enn én fisk i nebbet om gangen. Men i tette sildestimer får de det til. Rødnebbterne, Bygnes, 30.6.2009.

Fiskene går i stim og ternene fråtser i mat. 2.7 fråtser fortsatt ternene i mat. De henter en sølvglinsende småfisk til ungene (virker for liten til å være tobis)– som de finner i mengder nær alle hekkekoloniene. Bygnes-ternene krysser ikke lenger øya for å finne mat på vestsida slik de alltid har hatt for vane. Maten hentes like i nærheten. Matingsfrekvensen er høy og det er konstant et stort antall terner tilstede i koloniene. Fleres steder er det registrert at ternene ikke trenger å stupe for å få tak i åta. De plukker den rett fra overflaten. Ved Høyeværde hadde noe så sjeldent som ei alke funnet fram til en av stimene og fisket her sammen med ternene. En uforklarlighet i dette bildet, noe som også ble registrert i fjor, er hvorfor alle måkene i området ikke bryr seg om denne næringskilden. Har måkene sluttet å ete fisk?

Matknapphet er ikke aktuell forklaringsmodell for kolonier som har gått dukken eller ikke helt har lyktes i år. Også den mye høyere ungeproduksjonen hos krykkjene i Skudeneshavn i år i forhold til i fjor, vitner om god næringstilgang. Kontroll av de fleste ternekoloniene dagene 15.-17.7 viser fortsatt svært lav ungedødelighet. Kun en stor unge funnet død, noen dununger lå døde her og der, særlig i værutsatte kolonier hvor tordenskyllene for noen dager siden synes å være viktigste årsak til at de har omkommet. Ved Indreholmane, Bygnes matet ternene ungene i ett sett med åte de fant helt inntil tarebeltet rundt hekkeplassen. Noen kom med stinte og andre litt større fiskeslag i nebbet, hentet ute i fjorden eller vågen. En arbeider ved Karmøy Winch kunne fortelle at han hadde sett ei terne stupe rett ned i en brennmanet og forsyne seg av ”geleen”. I kolonien på Kvalavåg har terner proppet i seg maur (KSK).

22.7: Bygnes-ternene forer med sildeyngel som de bl.a. henter inne i Vorråvågen. Det er overflod av åte. Fortsatt overflod av sildeyngel rundt. Rikelig med mat i sjøen vises også blant krykkjene i Skudeneshavn som per 26.7 har 55 unger fordelt på 33 reir (OKB).

8 rødnebbterner og 3 juvenile (en med vår ring) pluss 1 adult makrellterne fisket tobis i opprørt sjø og hard pålandsvind på Stavasanden hele dagen 31.7.

2.8: De siste ternene på Bygnes lever av godt av åte – sjøen ”koker” iblant like ved kolonien. Småfisker er sild som iblant jages av stor sei. 9.8: Makrellterner som matet på Sund og Salvøy brakte åte som liknet sei til ungene i dag.

Predatorer

Sjøguglenes verste mareritt er minken. Over 100 mink ble tatt bare i løpet av første halvår 2009. Likevel dukket den plutselig opp, som her ved en av ternekoloniene på Bygnes. 30.6.2009.

Av de firbeinte rovdyra våre, er det fortsatt minken som utgjør den største trusselen mot sjøguglene våre. Ellers har den høye og økende mårbestanden blitt et alvorlig problem for Karmøys fuglemangfold. Bestanden har eksplodert i antall de senere årene, og selv om en del dyr er tatt i feller eller skutt, har bestanden fortsatt å vokse. Dersom måren på sin ferd gjennom alle Karmøys naturtyper, fra skog, via hei og jordbrukslandskap til skjærgården, klarer å spore opp og ta knekken på forholdsvis like mange reir som den beviselig gjør i fuglekassefeltene, er det opplagt at mange fuglearter vil dø ut om dette presset fortsetter. Et klart eksempel på hva et par tiår med mår, pluss mink og rev langs Øst-Karmøy kan utrette ser vi på strekningen Falnes-Stangeland. Her er fiskemåke, vipe, storspove og rødstilk praktisk talt utryddet. Arter som var tallrike her til utpå 90-tallet.

All forvaltning av fuglefaunaen er nærmest forgjeves om en neglisjerer problemet med de firbeinte predatorene katt, mink, rev og mår. Hvor skal ansvaret plasseres for den utarmingen av fuglelivet som nå foregår? Hvis restene skal reddes og utviklingen snus, må folk engasjeres i jakt og fangst og andre bestandsbegrensninger. Kommunen må lempe på restriksjoner angående hijakt på rev og søke DN om utvidelse av jakttid på mår. Jakttida bør utvides til å gjelde fra august til april. Det bør i tillegg innføres en betydelig skuddpremie på måren. Bestanden er helt ute av kontroll. I Norge holder vi antallet av større rovdyr som jerv, gaupe, bjørn og ulv nede på et eksistensminimum. Hvorfor ikke det samme med f eks mår? Grunnen er nok at de store rovdyrene tar sau og rein. Hadde måren gjort det samme, kan en være sikker på at den ikke hadde fått fred til å ture fram som i dag.

I "Handlingsplan for hubro" (DN-2009) nevnes minken som en grunn for hubroens dramatiske nedgang i Norge fordi den bl.a. tar vond som er et viktig byttedyr for ugla. Men når måren fortsetter der minken slapp, og gjør rent bord i måkekolonier og tynner ut i andre fuglebestander, så bidrar denne til å forverre situasjonen for hubroen ytterligere. Kort sagt: Skal vi beholde en livskraftig hubrobestand, må Måren holdes borte fra øydelene av Karmøy,.

Mår

Fersk mårskitt på sti i åpen lynghei i Stiklene. 1.6.2009.

For de hekkende skogsfuglene, kanskje også for mange andre arter, synes perioden fra slutten av april til midten av mai å være den farligste. Måren flakker svært mye omkring på denne tida og tar grådig for seg av fugl. Fugler som legger et nytt kull etter plyndring eller starter hekkesesongen seint, ser oftere ut til å få fred fra måren enn de som hekker tidlig på våren. I 2009 ble f eks flere fuglekasser på Sør-Karmøy og i Kopervik-området plyndret av måren i første uka av mai enn i løpet av resten av sesongen.

Det kan tyde på at mårens levevis likner på minkens ved at den holder seg mer i ro når den har unger å passe på. Hvor tett bestanden på Karmøy er for tida kan illustreres med et eksempel fra området Asaldalen-Fotvatnet hvor det ble tatt hele 5 mår senhøstes 2008. Nedenfor følger funn fra vårhalvåret 2009. (Observasjonene er gjort av Arnt Kvinnesland når annet ikke er nevnt).

Februar: Sporsnø avslørte minst tre dyr i området Kvalingstadvjellet-Helgaberg-Kjerringetuva 14.2 (KSK). Ingen spor sett i snøen på Stikleivatnet 13.-14-2. Ekskrementer funnet i Sandvatnskogen (nord) Løkjen, Snørteland og ved Reiarvatnet (SØ-ende) 1.3.

Mars: Opplysninger fra Willy Kvinnesland 8.3: Følgende mår tatt i feller i vinter: 2 i vestre Stikleskogen, 1 Eikjebrekke/Reiarvatn og 1 i Sunnanåskogen. Dessuten hadde han hørt om 1 tatt på "Vestsida". Medio mars: En tatt i felle på Dale, Torvastad (Ø. Sletten), en i felle i Kvalavågskogen (KSK) og en observert på holme utenfor Visnes (pers med KSK). 25.3: En mår sett Hovdastad, på åpen mark ved skogen ned mot speiderhytta (A. Isaksen). 28.3: Opplysninger fra Per Kjartan Sevland: 3 mår tatt i feller på Haga og en ved Indre Holmavatnet i løpet av vinteren. Dessuten jaktet på en mår helt i sjøkanten ved bunkersene på Syreneset. En mår skutt ved hjelp av hunder på Marøy! (T. Thorsen).

April: Ekskrementer på minst ti ulike steder på stien mellom Skudeneshavn og Røyningsbu. Fersk skitt på sti i nordre enden av Dalsvatnet (A.T. Thorsen). Fersk skitt i kassefeltet på Sørstokke – øst for rv 511. En mår påtruffet på Lamholmen, Kvalavåg under minkjakt (KSK). En tatt Liarlund ved jakttid utløp (S. Toskedal). En skutt ved dyreparken, Torvastad.

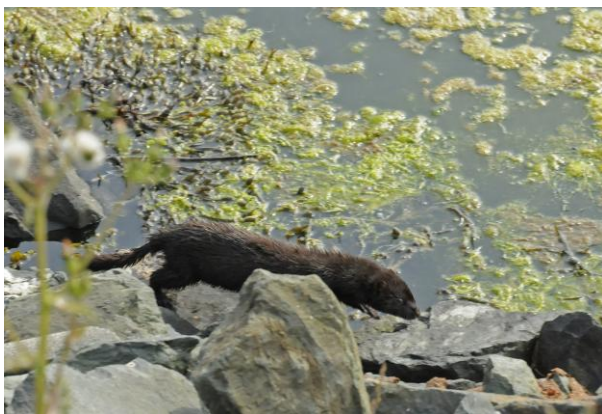
Mai: 1.5: Fersk skitt på sti ved leirduebanen, Østre Stikleskogen. 6.5: Fersk skitt i løvli, Snørteland øst for riksveien. Gråtrost reir med egg i hage her, var røvet 16.5. Et par har hekket vellykket i samme tre i flere år og fikk seinest unger på vingene i fjor. Hekkingen her er en rest etter en koloni som talte 10-20 par til langt utpå 1990-tallet, men som nå er nede i 2-3 hekkepar. 8.5: Fersk skitt to steder på skogsstien øst for Røyningsbu. 10.5: Masse fersk skitt på stien ved nye haukereiret, Blikshavn. 11.5: Mår har ødelagt flere stærkasser Blikshavn, har tatt både unger og voksne på reir i 18 kasser, 12 kasser var ok. Dessuten både fersk og gammel skitt på samme stein ved Kigjvatnet, NV-ende. 17.5: Mår fotografert i grantrær i hage på Liknes (A.Vetvik/Haugesunds Avis, 19.5). Skal ha ynglet her. 18.5: Meisekasse ved Nedra Fotvatnet V, Bygnes, ødelagt og reiret røvet. Meisefjær i reiret kan tyde på at den rugende fuglen var drept inne i kassen. 20.5: Meisekasse med reir nylig ødelagt av mår ved gruveveien, Sørstokke. 21.5: Mye mårskitt og ødelagt reir av bokfink og kjøttmeis (døde unger under reir/kasse) ved Litlavatnet, Bygnes. En mår sett midt på dagen, Blikshavn N 23.5. Dessuten en meisekasse ødelagt og fersk mårskitt like ved, Blikshavn S.

Juni: Fersk skitt på Karmøymarsj-stien vest for Stikleivatnet 1.6. Hadde ødelagt låvesvalereir på Løkjen, Snørteland 25.6.

Mink

En haug med terneegg. Ennå forekommer dette bedrøvelige synet i Karmøy-skjærgården. Bildet viser en av lagringsplassene til minken som gjorde det av med ternekolonien på Visnes. 23.7.2009.

Mink som søker tilflukt eller tilhold i moloer som her på Bygnes, er nesten umulige å få has på med bikkje og børse. Her kreves det feller og tålmodighet. 30.6.2009.

unger og egg. Ternene forsvarte seg med heftige angrep mot den, slik at den ikke våget seg på land. Jeger med hund ble tilkalt, men minken gjemte seg i steinfylling og var ikke til å få ut.. En ungmink skutt og dumpet i sjøen ved ternekolonien Høvring N ca 15.8.

Nedenfor tas bare med observasjoner av mink gjort utenom ordinær jakt. Mink tatt i feller eller jaktet og innlevert for premiering, er listet opp i tabell under ”Minkjakta”.

En mink sett på Sandholmen ved Salvøy 8.3 (KSK). 4-5 mink påvist totalt i området Kvalavåg-Salvøy i løpet av februar-mars. Jakt på disse har mislyktes til nå. Altså få dyr igjen å finne. 2 mink observert på Fårøy, Avaldsnes (sms).

Mink nylig sett vest for midtre del av Hilleslandsvatnet, på dyrka mark under gjødselspredning (F. Langåker, 21.5). Alle holmer nord og sør for Bygnes sjekket for mink med hjelp av hunder. Ferske spor etter

mink bare funnet på Kattholmen (hodeavbitt tjeld i jordgang).

En mink krysset riksveien på Trivardeli, Farnes 22.5 med bytte i kjeften. Fulgte vanngrøft på vei opp fra sjøen og forsvant inn under en brakke ved sauehus. Flere rapportert sett ved Ytre Skårsholmen, Vedavågen ca 1.6. En stor hannmink sett her under jakt 18.6, men det lyktes ikke å ta den (KSK).

En mink svømte rundt ternekolonien på Indreholmane, Bygnes 30.6. Den var da bare noen få titalls meter fra kolonien med masse

Rev

Sporsnø avslørte et individ på Nord-Karmøy 14.2 (KSK). Revespor i snøen over hele Stiklevatnet 13.-14-2 tyder på flere dyr her. Særlig stor aktivitet ved Vestre Stikleskogen og ved plantefeltet helt nordvest i vatnet AKV). Rev observert medio mai på Sandhåland (nær riksveien) og ved øvre Buadalsvatnet (J. Simonsen). Flere rever ble skutt under høstens hjortejakt, jfr kommunens skuddpremieutbetalinger for 2009.

En rev har tuslet over isen i løpet av natta. Stiklene huser fortsatt dette listige rovdyret. Reven er med på å forsterke predasjonspresset på våre bakkehekkede fugler som vadere, ender og orrfugl. 14.2.2009.

Hubro

Etter hvert som minkbestanden er blitt redusert i skjærgården, har hubroen avslørt seg som en klar nummer to som predator i ternekoloniene i Karmøy. Det ble påvist uglebesøk i 9 av de 25 registrerte ternekoloniene, men trolig har den vært innom langt flere. Noen kolonier har blitt gjestet av hubroen bare et fåtall ganger, andre har gått helt eller delvis i oppløsning på grunn av stadige nattlige visitter. Hubrobestanden har lenge vært omtalt som trua og nedadgående i Karmøy, men ut fra registreringene i sjøguglkoloniene synes den å være nærmest allesteds nærværende og nesten like vanlig som i glanstida på 1970-tallet.

Hubroen er blant de mest aktive predatorene i Karmøys ternekolonier. Hvordan den store ugla klarer å ta så aktsomme og kjappe fugler som terner på reir, midt inne i åpne kolonier, er ikke godt å forstå. 26.5.2009.

Tre rødnebbterner var ribbet i kolonien på Guleholmen, Syre 6.6. Hubroparet på Geitungane står nok for angrepene mot ternene i denne kolonien, slik som tidligere år. En avkappet vinge av rødnebbterne og fjærrester (av den samme?) ble funnet på Duøya, Feøy 26.6 sammen med en kroppsfjær av hubro. Ving og fjærrester av terne funnet i kolonien i Kvalavåg 26.6. Ei rødnebbterne var vingekappet midt i kolonien på Austdjupholmen 29.6 og kroppen fraktet bort. Hubrofjær like ved avslørte predatoren. I alt 5 ungeterner funnet drept mellom paller og stålgenstander på moloen ved Indreholmane, Bygnes 22.7. Ternene var vingekappet og kroppene fjernet. Måten det var gjort på tyder på hubro.

F.v.: Hubro på Hydro med fin utsikt over matfatet. Dag Fjeldstad inspiserer en av ribbeplassene inne på området. Rester etter fiskemåke ribbet i kolonien på halvøya mot Austevik. På det siste bildet: rester etter voksen terne ribbet i kolonien i Grødemsvatnet. Etter minken synes hubroen å være den hardeste predatoren på fiskemåke og terner i Karmøy. Foto nr 1-2: OKB 11.7.2009, nr 3-4 AKV 25.5 og 21.7.2009.

Kattugle

Det er foreløpig usikkert om kattugla kan opptre på hubrovis i ternekolonier som ligger beskyttet til nær land og ved bebyggelse slik som ved Salvøy og i Kvalavåg. Men at kattugle tar større vadere, helt opp til vipestørrelse, er påvist. At den dermed også kan ta unger av f eks terner og fiskemåke, er ikke usannsynlig.

Kattugleunge som nettopp har forlatt hjemmet sitt i et falleferdig skjærereir. Blikshavn 5.6.2009.

Gråmåke

Av en eller annen grunn skiller gråmåken seg ut blant stormåkene som den verste røveren i ternekoloniene våre. Svartbaken blir en og annen gang sett på tokt, mens sildemåken ennå ikke er observert som "rovmaåke". Det er heldigvis bare enkeltindivider blant gråmåkene som har overvunnet frykten for terneangrep og som har spesialisert seg på å stjele egg og unger. Gjentatte observasjoner av slik adferd er gjort på Salvøy, Bygnes, Kvalavåg og Høvring.

En "spesialist" angrep ternekolonien på Kvalavåg 31.5 og røvet egg.

14.6: Ternekolonien på Flataskjer ved Salvøy har blitt angrepet av gråmåke de siste dagene. I følge øyenvitne har egg blitt plukket ved minst to anledninger. Måken kaster seg inn i kolonien og sluker egg før den kjapt drar igjen. 20.6 er det bare 4-5 ternepar igjen som ruger på Flataskjer.

En gråmåke røvet egg/unger i ternekolonien, Kvalavåg 25.6. Midt på dagen i fint vær 17.7 trengte en gråmåke inn i kolonien på Indreholmane, Bygnes. Den snappet en rødnebbterneunge (trolig flygedyktig) fra holmen og fløy knappe 100 meter inn i bukta hvor den hakket ungen i hjel. Den fortsatte å riste og hakke på ungen til den fikk "hull" på den, forsynte seg av innholdet og lot resten ligge igjen på mudderflaten. Deretter dro "rovmaåken" rolig av gårde i retning Fotvatnet. Hele seansen tok ca 45 min. Normalt går ternene til motangrep så snart en måke antyder å ville nærme seg kolonien, men i dette tilfelle klarte gråmåken å finne et uoppmerksomt øyeblikk og fikk tatt ungen midt mellom flere titalls voksne ternar og ungugler. Det ble en kortvarig oppstandelse, men gråmåken kunne i fred og ro fly bort med ungen i nebbet og lande et kort stykke unna uten at ternene tok opp jakten på den. Byttet fikk den ete i fred.

Denne gråmåken har nettopp vært inne i ternekolonien på Indreholmane, Bygnes og snappet en så vidt flygedyktig rødnebbterneunge. Ungen var for stor til å bli slukt hel, så måken landet ca 100 m unna hvor den filleristet og hakket i byttet for å kunne forsyne seg av innmaten. Den brukte en snau time på jobben – uten å få i seg stort. 17.7.2009.

Illsint ærfugl rett etter at en gråmåke har røvet en krabbe fra den. Ærfuglhunnen selv hadde bare to unger å passe på; det er godt mulig de andre har gått i gråmåken. Høyevarde, 2.7.2009.

Vandrefalk

En nær døden opplevelse for en rødnebbterneunge. Rett etter at dette bildet blir tatt, kaster terna seg i sjøen for å unngå vandrefalkens kvasse klør. Falken treffer likevel byttet, men blir samtidig angrepet av foreldrene til ungen og slipper taket. Ungen letter og kommer seg i dekning i kolonien. Bygnes 20.7.2009.

Fram til midten av juni var det ennå ikke observert vandrefalk med direkte angrep på ternekoloniene. Så langt var falken fåtalligere og mindre plagsom for sjøfuglene enn i 2008.

Ternene på Indreholmane, Bygnes reagerte med ”alarm” gjentatte ganger på ettermiddag 18.6 og strøk til fjords i samlet flokk. De vendte alltid kjapt tilbake, men oppførselen tydet på at de øynet falk i det fjerne. To vandrefalker jaktet mellom Kvalavåg og Kavholmane 20.6 (KSK), den ene hadde kurs mot Urter. 16.7 ble en vandrefalk observert ved Austdjupholmen idet den snappet en terneunge som hadde landet på sjøen ca 150 m sør for kolonien. Falken dro med byttet i sørøstlig retning mot fastlandet (AKV).

En vandrefalk slo ned mot en juvenil rødnebbterne som tok en av sine første flygeturer utenfor moloen til Karmøy Winch, Bygnes 20.7. Angrepet så ut som en fulltreffer, men falken ble selv angrepet av terneforeldrene og måtte gi seg uten noe bytte i klørne. Jakten fortsatte blant måkene i Hydro-kolonien.

Havørn

Havørna representerer en av de nye predatorene som Karmøys sjøfugler har fått å hamle opp med. To revirfaste havørnpar innen prosjektområdet i tillegg til mange, særlig ungfugler, på visitt, er nok ansvarlige for tap av en del større fugler som lever i åpne landskaper slik som vadere, ender og måker.

Ei adult havørn passerte Salvøy 4.7 med et byttedyr i klørne. På foto i ettertid viste det seg at byttet var en fugl, muligens ærfugl, og ikke en fisk som først antatt. Byttet ble levert til en ungfugl nær bossplassen i Borgaredalen. Tidligere i sommer ble stökkand observert som meny for ørna (KSK).

Hønsehauk

Synes i stor grad å unngå å angripe ternekolonier eller andre sjøfuglansamlinger. Men et tilfelle ble i år rapportert fra ternekolonien på Høvring N, hvor en hønsehauk (ungfugl?) medio juli landet i kolonien og ”vandret” rundt og tok livet av terneunger (R. Arnesen).

Ravn og kråke

Kråker og ravner ble observert på Jegningen 4.-6.8 hvor de nok jaktet på egg og rester etter døde terne- og hettemåkeunger. Terneforsvaret hadde nå så godt som opphørt og det er mulig at f eks de to ravnene som ble sett (fra land) 6.8 også kan ha tatt de siste levende terneungene som ennå ikke per 4.7 hadde kommet seg på vingene.

Størrelsen og det kvasse nebbet er ikke nok: Ravna liker ikke å jakte i kolonier av måker og terner hvor den risikerer heftige angrep. Ensomme hekkefugler som tjeld er derimot attraktive ofre som den ofte stjeler egg fra. Hemnes 9.5.2009.

Andre predatorer

Det fins også andre predatorer på sjø- og vannfugler enn de som er nevnt foran. Men de som er omtalt ovenfor er trolig de som bidrar sterkest til bestandsbegrensinger. Av andre kan nevnes rotte, gjedde (fortsatt i noen Karmøyvann?). Nesten hvor som helst, også på myr og våtmark kan en treffe piggsvin og hoggorm i jakt på egg og fugleunger. Selv om gråmåken er versting blant måkene til å røve sjøfugler, kan også svartbaken triksene.

Miljøbelastninger på fuglelivet

Ferdsel og forstyrrelser

Spor etter ATVer og crossere er nå å se nesten hvor som helst i Karmøynaturen. Et grelt eksempel er stiene mellom Aureivatnet (N) og Åkrehamn. Her er plantedekket på våte partier fullstendig ødelagt og 26.5 ble det sett ferske kjørespor sørover i heiene, utenom alle stier. Dette er terreng for rødlista fuglearter. To orienteringsposter var lagt ut i samme område.

Noe må gjøres med begge disse problemene. Det må kunne gå an å stoppe den ulovlige kjøringen i utmark og unngå å sette ut poster der det hekkes trua fuglearter. Kommunen ved naturforvalter og politiet må på banen, for ikke si ut i terrenget og hindre dette fra kommende hekkesesong.

I slutten av mai ble det observert to ATVer i løypa for Karmøymarsjen fra Burmaveien og nordover og videre utover på torvmyrene i området. Mye av kjøringen med to- og firehjuls terrengkjøretøy foregår på industriområder. Ikke minst på Vestheim, Bygnes hvor kjøringen i år har vært ekstra aktiv, til plage for de mange hekkefuglene her. Rundt en fjerdedel av Karmøys sandloer hekkes i området; reir og egg er i konstant fare for å bli overkjørt. Også hasardiøs kjøring med biler inne på industriarealene forekom gjennom hele sommerhalvåret.

Støy

Trafikkstøy er den mest dominerende støykilden på Karmøy. Særlig langs rv 47 fra Åkrehamn til Karmsund, er det særlig i ukedagene et betydelig støyproblem. Kjøring på bane eller i terrenget med crossere og ATVer er også tidvis lokale støykilder.

De to skytterbanene på østsida er blant de verste støyforurensere på Sør-Karmøy.

Særlig når fuglene skal etablere seg om våren, kan det tenkes at den aktive bruken av banene skremmer bort enkelte. Banene ligger begge i rødlistearters hekkeområder. Har forsvinningen av heilo og orrfugl i området med skytingen å gjøre? Støyen på stille vårdager er sjenerende høy på 2-3 km avstand for det menneskelige øre. Det vil si at hele heilandskapet på Sørøst-

Karmøy sør for Burmaveien er rammet. Skyting har foregått fra begge banene jevnt og trutt hele våren og støyforurenset skog og hei.

Flystøy: Selv om fugler trolig ikke forlater et hekkeområde pga denne støykilden, reagerer en del fugler likevel på den. For eksempel går hele ternekolonien på Bygnes iblant på vingene når store fly kommer inn for landing på Helganes fra sørøst og passerer rett over kolonien.

Bildene på forrige side:

ATV-kjøring mellom Litlavatnet og Fotvatnet: støyende, naturforringende, farlig og ulovlig. 7.6.2009.

Torvmyrene tåler ikke belastningen fra ATVer og crossere. Bildet er tatt i øst for Åkrehamn, 26.5.2009.

Det må selvsagt være lov å benytte sandstrendene våre både for folk og firbeinte følgesvenner, men all ferdsel totalt sett gjør at sanddyneområdene våre knapt nok huser en eneste hekkefugl. Nevnte noen båndtvang? Stavasanden, 11.4.2009.

Karmøyheiene brukes til så mangt. Som å øve seg på å bli treffsikre jegere, lete opp orienteringsposter, turgåing, fisking, bær- og sopphenting for å nevne noen aktiviteter. Det er godt at heiene brukes, men samtidig må vi alle vise hensyn til flora og fauna dersom mangfoldet skal overleve og blomstre.

Biotopforringelser og landskapsendringer

Fiskåvatnet har vært blant de artsrikeste våtmarkene på Karmøy med et stort mangfold av plante- og fuglearter. I 2009 ofres også denne unike biotopen til fordel for industri og velstand (?) 12.4.2009.

Karmøys naturområder skrumper inn i høyt tempo. Stadig nye arealer legges ut til industri- og boligformål. Mange av områdene som er tatt i bruk de siste tiårene har vært unike småområder for planter og fugler. Slik f eks med Fiskåvatnet som nå demmes opp. Ved siden av Bøvatnet har det vært Nord-Karmøys fuglerikeste vann. Vegetasjonen rundt har hatt en unik sammensetning.

Plantefeltene

”Forurensingen” av Karmøynaturen med fremmede treslag som sitkagran og lerk er et trist kapittel i Karmøys naturhistorie. At det ikke har vært begrensinger på å drenere torvmyrer og opprette ugjennomtrengelige plantefelt, er ubegripelig. Det neste problemet nå er den akselererende selvspreidningen ut fra de etablerte feltene. Oppstykkningen av heiene har allerede bidratt til å jage ut hekkefugler som krever store, åpne arealer. Om få år vil mesteparten av det resterende heiarealet være dekket av barskog, einer og vierkratt om vi ikke driver aktiv forvaltning. Artsmangfoldet er sterkt trua. Det gjelder så vel planter, insekter som fugler. Med skogplantingen følger kjedereaksjoner i økosystemene som kan merkes helt ut til de ytterste sjøfuglkoloniene i havgapet. Når den siste fiskemåken i heia må gi tapt for hubroen og den siste vipa forsvinner fra enga pga hønsehauken, kan årsakene til dette føres helt tilbake til skogplantingen og de nye predatorer som har funnet seg til rette etter i skogen.

Drenering og oppdyrking

Det tar 10 000 år å danne ei myr og 1 år å ødelegge den. På Avaldsnes finnes det snart ikke tjern og urørte myrer mer, dreneringen fortsetter. Fulldyrka eng og skog overtar. Våre kjente våtmarksfugler som vipe, storspove, rødstilk, enkeltbekkasin, krikkan og brunnakke forsvinner. 10.4.2009.

I det stille fortsetter uttørkingen av våtmarker som myrer, tjern, bekker og sig i kommunen. I en periode var drenering særlig knytta til nye plantefelter i torvmyrene, nå er det for det meste i forbindelse med utvidelse av jordbruksareal. Myrer grøftes for å forvandles til beiteland eller til grasproduksjon. Det siste er fatalt for fuglelivet der det skjer. De intensivt drevne engene for høyballproduksjon er en katastrofe for det biologiske mangfoldet av både planter og dyr. Når det samtidig ikke lenger gis plass til brakkland, og antall kyr og sau på beite går ned, er fugleartene som tradisjonelt er knyttet til jordbrukslandskapet, uten hekkeplasser. Størst bortfall av hekkehabitater de siste åra har vært på Vest-Karmøy og på Torvastad/Avaldsnes.

Drenering til skogplanting har ført til gjengroing også utenom selve feltene og forandret myr- og heilandskapet. Et skoleeksempel på forringelse av lynghei finnes mellom Fotvatnet og Helgaberg. Myrene er tørket ut og enorme mengder einer har tatt over; i tillegg sprer bartrær seg raskt i området. Det ble 9.6 ikke registrert en eneste rødstilk, vipe eller storspove i dette en gang så fuglerike våtmarksområdet. Eneste våtmarksfugl var en enkeltbekkasin.

Villsauer

Villsauer på Stutøy, Avaldsnes. Få dyr på relativt stort areal og beiting året rundt, passer fuglene best. I tillegg til lyngbrenning har dette gjort øya til et viktig hekkeområde for bl.a. fiskemåke, hettemåke, vipe, storspøve og rødstillk. 9.4.2009.

Dersom villsaubestanden på de mange holmene rundt Karmøy skal ha noen positiv effekt på fugl og biologisk mangfold generelt, er måten beitingen skjer på mange steder ikke forenlig med dette. Mange av holmene utenfor Torvastad er fullstendig nedbeitet – så vel lyng som einer er for lengst borte. Både pga selve tettheten av dyr og mangel på høyere vegetasjon, er disse biotopene svært artsfattige på planter og fugler. Arealene kan egne seg som fødesøk for en del skjærgårdsfugler, men som hekkeplasser er de ubrukelige for alt annet en og annen steinskvett og piplerke. Det verste som skjer er imidlertid at sauer slippes på beite når hekkesesongen har startet. På Duøy (Feøy) og på Fårøy (Avaldsnes) vandret det flokker av villsau inn i ternekoloniene i 2009 og bidro til at hekkingen mislyktes totalt.

Jakt og miljøkrim

Ei vipe og en hønsehauk funnet skutt med hagle ved Kopervik primo mars (S. Toskedal). Skyting mot fugler i Buvikjå, Torvastad (Haugesunds Avis, 29.6.09). Her dreier det seg muligens om skyting mot terner og fiskemåker. Saken bør undersøkes nærmere av naturforvalteren. Makrellternekolonien på Sund ble trolig plyndret av tre ungdommer som ble observert i kolonien medio juni. Makrellterna er rødlisteart, så denne saken må følges opp.

Fra jegermiljøet meldes det at det gis 200 kr i ”skuddpremie” på ender for fugleinfluensasjekk! Hva slags statlig forvaltningspolitikk er dette? Hvis denne premieringen virkelig finner sted, så oppfordrer en jo til nedskyting av lokalt utryddingstrua hekkefugler som av krikkand, brunnakke og siland. Denne galskapen må stoppes så fort som råd er!

Ordinær høst- og vinterjakt på fugl synes ikke å være like utbredt nå som for noen tiår siden. Det kunne vært interessant og visst hvilke arter og hvor mange fugler som blir skutt i kommunen i løpet av en jakt sesong, men noen slik statistikk finnes vel ikke. Sikkert er det likevel at mange av de mest etterstreba artene som ender og vadere ikke tåler jakt i det hele tatt, i alle fall ikke jakt på de lokale hekkebestandene. Samtlige jaktbare vadere sliter hardt fra før med jevn bestandsnedgang eller svært lave populasjoner. Det samme gjør alle endene våre med unntak av stokkand og ærfugl. Karmøy bør gå foran som et godt eksempel og oppfordre til jaktstans på samtlige sårbare hekkefuglarter som det dessverre er tillatt å jakte i Rogaland.

Forurensing

Med unntak av det årlige tilsiget av oljeskada og oljedøde måker og alkefugler i de to-tre første månedene av 2009, har det ikke vært noen katastrofale tilgrisinger ved Rogalandskysten hittil i år. Det ble funnet ganske mange døde havhester på strendene i begynnelsen av året. Disse har trolig fulgt havstrømmene fra den sørlige delen av Nordsjøen hvor tusenvis døde, sannsynligvis av matmangel knyttet til langvarig urolig vær. Ellers ble en ung, forkommen havsule omtalt i Haugesunds Avis 28.5 fordi den hadde snurret seg fast i havforurensing i form av rester av tauverk eller garn.

Lomvien er blant de sjøfuglene som nesten alltid rammes hardest av oljesøl. De jevne utslippene av olje fra skipstrafikken i Nordsjøen er nok langt mer ødeleggende for sjøfuglbestandene enn enkeltulykker som vi hadde med "Full City" i sommer. Lomvien på bildet hadde forlatt havet for å unngå bli våt og fryse i hjel pga ødelagt fjærdrakt der olja er. Falnes 3.3.2009.

Elektriske ledninger og andre luftkabler

Karmøy har et spindeltev av elektriske ledninger og andre luftkabler. De tar et ukjent antall fugleliv hvert år. Bildene er fra Bygnes. Gluttsnipe med knekt og nesten avrevet vinge. 18.8.2009.

Ternekoloniene

Gjennom sesongen

En sommer i ternenes hekkekolonier byr som regel på overraskelser, slik også 2009 som ble et godt år for begge terneartene våre, selv om mange kolonier gikk under. Nedenfor summerer vi opp årets hekkesesong for ternene, fra de kom til de dro.

Ankomst og etablering

Rødnebbterne stuper etter åte nær kolonien ved Karmøy Winch, Bygnes, 25.5.2009.

Selv om det ble sett noen flere makrellterner i april i år i forhold til samme tid i fjor, var antall terner på plass i koloniene per 3.5 noe lavere. Det kan skyldes større feltaktivitet i 2009 og iveren hos fuglekikkere etter å legge inn funn på artsobservasjoner.no. I følge nettstedet ble første observasjon av makrellterne i år gjort på Stavasanden 24.4, deretter 4 individer, Syrevågen 28.4. Samme dag ble 2 rødnebbterner sett på Åkrasanden. Ankomsten til koloniene gikk tregt i første uka av mai, men 9 makrellterner satt i Sund-kolonien 8.5. De første rødnebbternene (18+) ankom Vorråvågen (Bygnes-koloniene) 9.5 med kurtiseflyging og fising ved hekkeplassene på Guleskjerå og Indreholmane. Samtidig var det ingen å se ved Husøy. Minst 9 rødnebbterner ved Kvalavåg-kolonien samme dag.

Fram til 17.5 har ternene som vanlig ”testet” koloniene for å finne ut hvor de skal etablere seg i år. Bygnes, Kvalavåg og Sund synes så langt å være sikre koloni-kandidater. Det er fortsatt svært få makrellterner å se andre steder enn på Sund, og allerede nå er rødnebbterna i flertall totalt sett.

Den 19.5 står fortsatt koloniene på Bygnes tomme for terner på ettermiddager og delvis om kveldene. Rødnebbternene fisker på vestsida, mens noen makrellterner fisker i Kopervik-området mens

koloniene er forlatt. 22.5: Koloniene begynner nå å ”feste” seg. Noen rødnebbterner ved Blikshavn-holmen 24.5 og ca 30 makrellterner var på insektjakt sammen med hettemåker i Heiavatnet.

31.5 er trolig alle koloniene for sesongen i gang selv om ikke alle er fulltallige ennå. Årets etablering har stort sett fulgt kjent mønster så langt vi har fått med oss til nå. Husøy-ternene har imidlertid endret hekkeplasser i år. De fleste har gitt opp tidligere års lokaliteter og har spredt seg ut på diverse småkolonier bl.a. en steinfylling. Denne taktikken er trolig en følge av siste års hardt predasjonstrykk i området, alt fra rotte til vandrefalk. En kjent hekkeplass som har stått tom i mange år ved Dragøy er så smått tatt i bruk igjen i år. Både ternene her og i en nyetablert koloni ved Høyeværde, er trolig ”rømlinger” både Husøy-området og fra Vorråvågen (Hydroskjæret) hvor det gikk galt for de fleste i fjor.

Økningen av rødnebbterner på Austdjupholmane, til tross for dårlig produksjon i fjor, kan forklares med at ternene skiller mellom de ulike årsakene til mislykket hekking. Vi konstaterte i fjor at hovedgrunnen til at få unger kom på vingene, var en kombinasjon av uheldige værforhold og matknapphet. Dette er ikke problemer i år, og kolonien har dermed vokst. Kolonien på Hydroskjæret som ble sterkt plaget av måker og vandrefalk i fjor, har derimot kun 5-6 hekkepar i år.

Oppsummerende kan en si at ternenes ankomst og etablering foregikk etter kjent mønster og tempoplan i 2009. Makrellterna ankom på normal tid og ikke spesielt tidlig. Gjennomsnittlig dato for førstegangsobservasjon i perioden 1968-95 var 1.5, med tidligrekord 14.4 (1994). Rødnebbterna synes for tida å være mer på "hogget" enn makrellterna når det gjelder ankomsttid. Årets førstegangsobservasjon 28.4 er en av de tidligst registrerte. Selv om makrellterna fortsatt i gjennomsnitt både ankommer og starter eggleggingen noen dager før rødnebbterna, kan det virke som om denne forskjellen har avtatt over tid.

Egg- og ungetid

Første indikasjon på egglegging 23.5 da to makrellterner så ut til å ruge på Bygnes. En til to makrellterner har startet ruging på Kvalavåg og Salvøy. Første rødnebbterneparet begynte å ruge på Kvalavåg 26.5. Den 31.5 var det 18 reir med egg i makrellternekolonien på Sund. Det tyder på at de fleste har lagt eller er i gang med eggleggingen. En sjekk fra land av Indreholmane, Bygnes 1.6 tydet på at omtrent halvparten av rødnebbternene og flertallet av makrellternene nå har lagt egg. Per 6.6 har de aller fleste ternene langt egg, men ennå noen som parer seg. Opptelling på Indreholmane 11.6 gav 146 reir med egg som ble ruget. Antall egg per reir var uvanlig lavt: 1,55 for den innerste holmen (rein rødnebbternekoloni) og 1,85 for den ytre hvor ca 25% av reira var makrellterne.

Det ble kun registrert to ternereir med 4 egg i år; begge lagt seint i sesongen. Dette makrellternereiret er fra Jegningen.

Medio juni holder makrellternekolonien på Sund på å kollapse. Mange reir var tømte 14.6 og i andre var antall egg redusert fra 3 til 1. Fem ungdommer var observert på holmen for en ukes tid siden og kan ha tatt egg. Ellers kan forklaringen være predatorer som gråmåke eller mink.

14.6 var klekking i gang på Jegningen og i Sund-kolonien, og 18.6 hadde mange av makrellternene unger på Indreholmane, Bygnes. Alt ser fortsatt uforstyrret og i orden ut i kolonien. Det ligger ennå tett med rugende rødnebbterner.

De første koloniene kolliderer: 20.6 var det ingen ternere i kolonien på Guleholmen, Skudeneshavn. Her vet vi det er mink like i nærheten og det er trolig årsaken til at ternene har forlatt stedet. På Flataskjer, Salvøy var det i dag bare 4-5 par igjen som ruget. De lå i den høyeste grasvegetasjonen. Gråmåke er observert som eggrover her fra tidlig i sesongen og kan være en grunn til ternenes problemer her. En død unge og fire levende på Søraskjeret, Bygnes. Ingen døde unger ble funnet verken i Husøykolonien (steinfyllingen) eller på Vindholmskjer.

En studie av klekking hos rødnebbterne på Indreholmane, viste at en unge som lå som død på berget foran foreldrene som vekslet på å ruge ut egg nr 2, hadde valgt med foreldrenes godkjenning å la seg soltørke på berget. Etter en times tid valgte den å krype inn under buken på den voksne. Mobbing og haking på unger er ikke sett til nå i år, slik som var vanlig under

vanskelige vær- og næringsforhold på samme tid i fjor. En annet fenomen fra klekketida er at foreldrene synes å ha god tid med å tilby ungene mat etter at de er kommet ut i lyset. Matingsfrekvensen på ettermiddagene 18.-19.6 var i løpet av ca to timer nesten lik null. Kan det hende at nyklekte unger ikke har krefter til å ete de første døgnene etter klekkejobben?

Rundt 20,6 foregår det nå nyetableringer både på Bygnes (2 rødnebbternepar har lagt egg på land ved Indreholmane og paring er sett både på Kvalavåg (hvor antall terner har økt de siste dagene) og på Austdjupholmane. Noen kan være lokale omlegginger, men også omlegginger fra andre kolonier hvor de har mislykkes. Ca 50 makrellterner fisket midtfjords i Karmsundet mellom Kopervik og Smørstakk 24.6. Det ser ut til å være tobis ternene nå fråtser i både i Karmsundet og langs Vest-Karmøy. Det gode været og næringsforholdene har ført til at ternene legger nye kull dersom de har blitt ødelagt i første omgang. Seine eller omlagte kull som normalt i snitt pleier å ha færre egg enn vanlig, synes nå å ha flere egg. Så å si hele kolonien på Sund som ble tømt for egg (trolig faunakrim), har per 27.6 lagt om igjen. De to eneste 4-kullene av makrellterne er begge seine juni-kull eller omlegginger. Det er langt færre 1-kulls reir hos omlagte eller seine rødnebbterner enn det var hos de som la i begynnelsen av juni. Av 11 rødnebbternereir funnet på Sandholmane, Ryvingen og Hydroskjeret –alle små kolonier etablert 2-3 uker etter ”normalen”, hadde alle med ett unntak 2 egg. En 2-årig rødnebbterne både på Kvalavåg og Bygnes 28.6 sammen med andre voksne rødnebbterner tyder på, som vi har antatt allerede, at det stadig kommer nye terner til koloniene. Dette kan være terner som har mislykkes andre steder eller som rett og slett er svært forsinket på vårtrekket.

15.7: Det uvanlig varme været over lang tid sammen med svært gode næringsforhold fører til at terner som mislykkes legger om igjen stadig vekke (mer enn en omlegging også?). Ennå er det egg som ruges på i nesten alle koloniene. Samtidig som de første ungene er på vingene, ble paring observert hos makrellterner på Kvalavåg 15.7. På Jegningen talte vi samme dag 77 reir (de fleste rødnebbterne) med egg som fortsatt ble ruget. Ett kull med nyklekte makrellterneunger på Indreholmane 20.7, ellers ingen som ruger her nå. 100+ terneunger er på vingene. To par hadde små dununger som de varmet på Salvøy 22.7. Et tredje par så ut til å ruge på egg!

Fersk tobis rett fra Karmsundet. Slik yndlingskost blir det søskenkrangel om i rødnebbternefamilien. Bygnes 21.7.2009.

Kolonien på Indreholmane, hvor det ennå per 22.7 er 30+ unger som ikke er flygedyktige (flertallet rødnebbterne), er nå inne i en fase hvor foreldrene ikke lenger ”bor” i kolonien. I perioder er det kun dununger og juvenile fugler på hekkeplassen. De voksne har enten dratt bort med avkommet sitt, eller holder til et stykke unna koloniområdet sammen med de juvenile. Andre fisker i stimer av småfisk f eks i Vorråvågen. Kolonien virker dermed nok så forsvarsløs og enkel og fjerne

unger fra av predatorer, men dette synes likevel ikke å skje. De få ternene som tross alt til en hver tid er enten i kolonien for å mate ungene sine, eller raster i nærheten, er kjapt på vingene for å jage f eks nærgående måker. På Indreholmane er det ennå per 27.7 minst 40 ungfugler tilstede, de aller fleste rødnebbterne. Den ene makrellterne-dunungen klarer seg fortsatt 28,7 mens foreldrene foretok en paringsakt ved siden avkommet i dag! I gode kolonier varer hekketida langt ut i august.

At hekkesesongen i år blir atskillig lenger enn i fjor, har uten tvil sammenheng med den gode næringssituasjonen med mye åte av beste slag i sjøen: sild og tobis bl.a. Terner som fikk spolert første egglegging, la om igjen helt til begynnelsen av juli og disse har ennå unger i koloniene. Dununger ble 4.8 registrert hos makrellterne på Kvalavåg (1 par) og på Salvøy (4 par). Dessuten var det ennå unger (flygedyktige) i koloniene på Sund og Jegningen. Også rødnebbterna har så vidt unger i koloni ennå: 5 unger ble merket på Jegningen 4.8, men ingen av disse var dununger. Kolonien ble raskt avviklet etter dette pga predatorpress (hubro) og de siste ungene kom neppe på vingene.

Hekkeavslutning og borttrekk

- 19.7 Mange rødnebbterne trakk sørover langs vestsida i dag, men det kan dreie seg om terner på næringstrekk og ikke fugler på høsttrekk.
- 20.7 Borttrekket er utvilsomt i gang: En ung rødnebbterne sammen med en forelderfugl trakk mot sør over Stavasanden. De skrudde seg opp i stor høyde innover land og fortsatte sørover med ungfuglen først!
- 22.7 De fleste juvenile makrellternene med foreldre har nå forlatt koloniene på Bygnes. De ser ikke ut til å stanse i nærområdet til tross for overskudd av åte i sjøen.
- 25.7 20-30 voksne makrellterner og en ungfugl (rødnebbterne?) fisket i sildestimer ved Kopervik bru 24.-25.7. Mange av årets kolonier er nå oppløst enten pga mink eller bevingede predatorer. De koloniene som har fått fred (nok) fra disse har ennå unger eller egg, f eks Sund, Salvøy, Jegningen, Dale og Bygnes.
- 26.7 Ungfuglen ved Kopervik bru viste seg å være rødnebbterne. Den lå død på ei brygge i nærheten i dag. Helt uten fett på brystbeinet. Trolig kommet bort fra foreldre og har sultet i hjel. 3 unge makrellterner ble matet av foreldre i Eidsbotn.

Det er mye som skal klaffe fra en terneunge kommer ut av egget til den er selvstendig. Denne rødnebbterneungen, trolig fra Bygnes, satt flere dager og ventet på mat på ei brygge i Kopervik, men foreldrene sviktet og til sist sultet stakkaren i hjel mens småfisken stimet ved bryggekannten.

26.7 Det er nå bare 2-3 makrellternepar igjen ved Indreholmane. Ternene forlater området "sporløst" og stanser ikke igjen i nærområdene i særlig grad. Livlig matingsaktivitet på Jegningen sett fra land.

27.7 Ca 30 terner av begge arter fisker i sildeyngelen i Eidsbotn: 3 juvenile rødnebbterner og 2 juvenile makrellterner var alle merket!

28.7 Ca 50 terner med unger fisket på stimfisk i Nordalsbotn i dag. Et rødnebbternepar med en unge rastet på Blikshavn-holmen.

31.7 Flokk ca 10, flest rødnebbterner, både voksne og ungfugler, fisket tobis i uvær på Stavasanden hele dagen. Den ene (brun) ungen hadde vår ring, de to andre (grå) hadde ikke.

3.8 Sjekk av alle koloniene i Karmsundet og rundt Høvring: Kun Bygnes (Indreholmane) hadde ennå terner i koloni/på hekkeplass: Ca 10 juvenile rødnebbterner med foreldre. Ingen terner ble sett verken på eller nær koloniene som var på Austdjupholmen, Høvring N og S. De siste ternene hadde forlatt Høvring N ca 25.7. Ved utløpet av Førdesfjorden hadde en flokk på 4 juvenile (2 makrellterner med ring og 2 rødnebbterner – en med ring) og foreldre tilhold, totalt ca 15 fugler. En flokk på ca 15 adulte makrellterner holdt til i Røyksund, men det var ingen terner i Dragøy-kolonien. Ved Fårøy satt to ad og to juvenile makrellterner og ved kolonien i steinfyllingen en flokk med blanding av begge arter og mange juvenile.

4.8 Sjekk av alle kolonier på vestsida som ennå har terner: Dununger av makrellterne ennå på Kvalavåg (ytte holmen); på Salvøy 4 par. Ellers en stor unge merket på Sund. Både her og på Salvøy var det ennå mange adulte makrellterner til stede (henholdsvis ca 20-30 individer). På Jegningen var det ennå minst tre juvenile makrellterner i kolonien. Eneste koloni med rødnebbterneunger som ikke er flygedyktige per 4.8 er på Jegningen hvor 5 ble merket. Ellers totalt ca 50 juvenile rødnebbterner pluss foreldre på og ved Jegningen.

6.8 Kolonien på Indreholmane avvikla. Kun en ung rødnebbterne tilstede som fisket i sildestim ved moloen.

8.8 Kolonien på Jegningen avvikla. Ingen mating sett på holmen i dag (fra land). Heller ikke flere hettemåker. Men både makrellterne og rødnebbterne matet juvenile i området. 2 av 3 juvenile rødnebbterner som satt på et skjær nær Holmen på Åkra var merka.

12.8 Ingen rødnebbterner å se i Bygnes/Kopervik-området, heller. Hekkebestanden, voksne som unger, har reist.

14.8 Alle terner definitivt borte fra Karmsundet. Ingen noe sted Hydro-Bygnes-Eidsbotn etter grundig sjekk med båt.

16.8 Ennå mating av makrellterneunger på ytte Kvalavåg-holmen. På Sund ingen terner i kolonien men 3 juvenile og 3 adulte holdt til rett på andre sida av Vedavågen.

17.8 Slutt på mating i kolonien på Flataskjer, Salvøy, men 12 adulte og 6 juvenile på skjæret øst for holmen. Juvenile ble ennå matet her, den minste hadde ennå dun på hodet (og var merket).

18.8 3 adulte og 1 ungfugl makrellterne på rask tur innom Nordalsbotn i kveldinga.

To unge makrellterner ved Fårøy, Avaldsnes. 3.8.2009.

Ringmerking

Følgende ringserier ble brukt under ternemerkingen i 2009:

7472974-7473000 (27 ringer)
7473075-7473100 (26 ringer)
7473101-7473200 (100 ringer)
7473301-7473400 (100 ringer)
7473401-7473500 (100 ringer)
7501101-7501200 (100 ringer)
7501201-7501216 (16 ringer)

Totalt brukt 468 ringer (pluss en ring mistet i 7473075-100 serien).

Det ble merket 468 terneunger i 2009 (170 makrellterner og 298 rødnebbterner). Årsrekorder fra før er 156 makrellterner i 2006 og 238 rødnebbterner i 2007. Flest unger ble merket i koloniene på Bygnes og på Jegningen. To makrellterner fikk i tillegg til metallring påsatt fargering (Grødemsvatnet).

Kontroller i koloniene

Alle ringnumrene som er understreket nedenfor har i tillegg til sifrene innprentet Stavanger Museum Norway. Tall i parentes kan være ukorrekt avlest. Spørsmålstegn er benyttet når tall eller bokstav(er) i ringnummeret er ulest i felt.

Teleskop eller foto er benyttet for å kunne identifisere ringene. I alt ble ringene på 6 makrellterner og 2 rødnebbterner avlest. Alle var merket i prosjektområdet, den eldste i 1991. Minst tre makrellterner ble observert med britisk ring, men bare én ble delvis avlest. En hettemåke som lå død på reiret på Jegningen var merket som unge i et vann på Jæren i 2000.

25.5 Så langt i år er det sett til sammen 4 terner i Bygnes-koloniene med ring: alle "våre" ringer. To rødnebbterner og to makrellterner (i par!). Det er egentlig underlig at ikke en større andel er merket med tanke på at trolig over halvparten av alle terneungene i området har blitt merket gjennom flere tiår. En stor del av ternene våre er nok rekruttert fra kolonier langt unna.

Ringmerket som dununge, nå klar til å ta vingene fatt på ferden mot sommer på den sørlige halvkula. Med flaks og forstand kommer den unge rødnebbterner hjem igjen i mai 2012. Bygnes, 21.7.2009.

Makrellternepar på Bygnes 23.5; begge ringmerket som unger lokalt. Hjemmetrohet er vanlig hos begge terneartene, men kanskje vanligst hos makrellterna.

- 6.6 Indreholmane, Bygnes: Ei **makrellterne** hadde britisk ring, to andre hadde våre ringer. Den ene lot seg avlese: 732(26)37 og var merket på samme sted som unge **27.6 1995**. Sett også 18.6 da den varmet dununger på reir.

- 20.6 Fotoavlest **makrellterne** ved Kvalavåg-kolonien: 736(4)784, var merket på Storesundskjæra **24.6.1999**.

- 28.6 Avlest **makrellterne** 7364800 på Indreholmane, Bygnes. Terna var på samme hekkeplassen i 2008 da ringen ble avlest 3.7.2008. Den ble merket som unge på Storesundskjæra **24.6.1999**. Kontrollert

Denne makrellterna med ringnummer 7364784, hekket på Kvalavåg i 2009 og var merket som unge på Storesundskjæra i 1999. Kvalavåg havn 20.6.2009.

- Bygnes også 23.5 (foto) og 20.7.09.
- 3.7 **Hettemåke** funnet død i ternekolonien på Jegningen var merket med Zool. Mus., Oslo: MB19233. Den hadde fått ringen påsatt som unge på Klepp **12.6.2000**.
- 16.7 **Makrellterne** 7465144 kontr Indreholmane, merket samme sted som pull **1.7.2003**. Dessuten: makrellterne med ring fra British Museum: S?3196?
- 17.7 **Rødnebbterne** 7428893 kontrollert på Indreholmane, merket samme sted som unge **9.7.2002**. Rødnebbterne nr 7428895 som ble kontrollert samme sted 1.7.2008, ble merket samtidig med nr 7428893, altså 9.7.2002, så de er kanskje kullsøsken.
- 28.7 **Rødnebbterne** 7271006 på Indreholmane som matet unge på vingene var merket samme sted **24.6.1991**!
- 10.8 **Makrellterne** avlest i Salvøy-kolonien: 7486337, var merket som unge på Kvalavåg **1.7.2006**.
- 13.8 **Makrellterne** 7470220 kontrollert på Salvøy (fotografert på båtrekkverk, lite sky), merket som dununge i Tjøsvollsvatnet **6.7.2006**.

113 terneunger ble ringmerket på Jegningen i 2009. Denne siste, en ca 2 uker gammel rødnebbterne fikk ring 4.8. Kjangsene for å komme på vingene avtar utover sommeren. Unger i seine kull er mer utsatt for predatorer fordi forsvaret av koloniene avtar etter hvert som ternefamilie drar sørover. Jegningen 4.8.2009.

Kolonidagbok

Rekkefølgen på koloniene er dels ordnet kronologisk etter dato for første observasjon av terner i koloniene i 2009, dels etter geografisk nærhet/tilhørighet fra nord mot sør. Andre hekkefugler i eller ved ternekoloniene er hovedsakelig omtalt under gjennomgangen av reservatene og andre viktige sjøguglområder. Forkortelser som blir benyttet: ad: adult, voksen, kjønnsmoden fugl; juv: juvenil, ungfugl, årsunge eller eldre, men ikke-kjønnsmoden fugl.

Kvalavåg

- 26,4 2 makrellterner ved kolonien. Årets første ved hekkeplass. Ei samme sted dagen etter.
 9,5 9+ rødnebbterner Kvalavåg. Fløy omkring.
 11,5 To par makrellterner laget reirgroper. Fanget reker like ved holmen (KSK).
 23,5 Et par makrellterne har begynt å ruge.
 26,5 Første rødnebbterneparet har begynt å ruge. Ca 30 par makrellterne og 10 rødnebbterner kolonien nå (KSK).
 31,5 Gråmåke angrep kolonien og røvet minst ett egg.
 13,6 Reiroptelling i kolonien:

Kullstørrelse	1 egg	2 egg	3 egg	4 egg	Totalt
Antall reir	21	15	6	0	42
Antall egg	21	30	18	0	69

Tabell 4. Fordeling av egg/reir i Kvalavågkolonien 13.6.2009. Totalt 42 reir med til sammen 69 egg, gjennomsnittlig kullstørrelse: 1,64.

- 20,6 Alt ok i kolonien. Et rødnebbternepar har gått til hekking på ytre holmen.
 26,6 Ei terne var ribbet i kolonien. Var ikke ferskt ribb, men etter 13.6. Trolig hubro. Kun 6 små dununger i kolonien, så de tidlige kullene har det ikke blitt noe av. Likevel mange ok reir med egg, både rødnebbterne og makrellterne.
 3,7 Alt ok i kolonien, men ingen store unger tegner ikke bra. Mange hadde lagt egg (på ny?) siden 26.6.
 15,7 Ungene forsvinner etter hvert i kolonien, på samme måte som i fjor. Det er nå kun 4-5 store unger igjen på holmen (alle rødnebbterne), men ennå et titalls reir med egg av begge arter som blir ruget på. Et makrellternepar paret. Dette er rekordseint. To små unger funnet med avrevet hode i kolonien. Det er en gåte hva som hele tida skjer med ungene etter hvert som de klekkes ut. Det var ingen nye ribb eller spor etter hubro. Kan det være rotte, eller kattugle... eller likevel hubro som utarmer kolonien? Det er i alle fall en natteaktiv predator, ingen forstyrrelser er sett på dagtid.
 21,7 4 rødnebbterneunger er nå på vingene, en er igjen på holmen. Dette er hele resultatet av de 42 talte reirene fra 13.6! At hubro er ansvarlig for dette er sannsynlig. Predasjonen har foregått nattestid. Angriper ikke ternene nattlige inntrengere? Ca 15 reir med egg er forlatt. På den ytre holmen har et par rødnebbterne fått to unger på vingene, mens et par makrellterne her ruger på 2 egg (24.7).
 4,8 De to eggene av makrellterne hadde klekt og de to dunungene merket.
 16,8 En unge ble sett da den ble matet like ved der reiret var. Dette er årets seineste unge.

Sund, Vedavågen

- 2,5 2 makrellterner i kolonien. Årets første her.
8,5 9 makrellterner i kolonien i dag.
31,5 Kort landgang i kolonien: 18 reir med egg. Rein makrellternekoloni.
14,6 Mye har gått galt i kolonien siden sist. Ett reir med to egg og en unge, ett reir med tre egg var ok. Ellers 5 reir med ett egg og ca like mange enkle egg som ikke ble ruget. Noen av de tomme reira såg ut til å ha hatt unger, men ingen unger ble funnet utenfor reir, verken levende eller døde. Vanskelig å si hva det er som skjer/har skjedd i kolonien. Gråmåke, mink, folk?
26,6 16 terner totalt med tilhold på holmen.
15,7 2 juv på vingene, 12 merket, 7 reir med egg (3x2egg, 4x3egg).
24,7 4 unger merket, 2 var på vingene, ett reir med to egg ble ruget på. Flere unger fra sist merking kontrollert. Ingen døde unger.
29,7 Mulig at en svartbak snappet en unge i kolonien. Ellers var det forventet liv i kolonien med både ad og juv.
9,8 Ennå masse liv i kolonien: De siste ungene er nå så vidt på vingene. 10+ juv med foreldre på holmen.
16,8 Kolonien forlatt, men 3 juv og tre ad fisket på motsatt side av vågen.

Salvøy

- 10,5 5-6 makrellterner fisket i området, men ingen satt på hekkeplassen på Flataskjer.
26,5 Ca 10 makrellterner og 60 rødnebbterner i kolonien i dag (TOV).
11,6 47 reir med egg på Flataskjer, kun 4 reir med 3 egg (trolig makrellterne). 6-7 enkle egg så ikke ut til å ligge i reirgroper/forlatte slik at det var ca 40 intakte reir med egg. 3-6 av disse antas å være makrellterne (TOV).
14,6 En gråmåke sett ved to anledninger kaste seg inn i kolonien og sluke et egg hver gang (K. Ovesen).
20,6 Kolonien er nå helt utpint, trolig pga gråmåke(r). Kun 4-5 par ruger fortsatt i den høyeste vegetasjonen på holmen.
24,6 6 rugende terner (både makrellterne og rødnebbterne) sett rugende fra land i sør. Ingen mating av unger registrert.
15,7 Fortsatt ruging: 3x2egg, 4x3 egg. 2 juv på vingene, 1 pull makrellterne merket.
22,7 2 par makrellterne varmet små dununger, ei så ut til å ruge på egg. Minst ett par til hadde egg eller små unger. En juv fløy omkring, 11 ad rastet i fjæra. 3 par rødnebbterne markerte reir/unger.
24,7 5 makrellterne dununger merket (fra 3 kull), et makrellternereir med 2 egg ble ruget på og et 3-kull var i klekking. 2-3 par rødnebbterne syntes å ha unger på holmen, 2 rødnebbterneunger fløy.
9,8 4 juv makrellterne fløy og 1 nesten på vingene på skjær ved Lauvvik. Her har det altså vært en sein makrellternekoloni på 6-8 par (kan være omlegginger etter mislykka første forsøk på Flataskjer). Dessuten en tjeld med juv.
10,8 Ennå masse liv i kolonien på Flataskjer: 10 juv makrellterne med tilhold sammen med foreldre (hvorav 3 var merket med våre ringer). Dununger til 3-4 par makrellterne og et par rødnebbterne fortsatt – siste med små unger i år. Ny seinrekord? Merket 1 dununge (ca 10 dager gammel) og 2 flygestore makrellterneunger.
12,8 Ennå overraskende mange terner tilstede. 30-40 samlet seg når de ble matet med makrell i dag (maks 10 av disse var juv). Ingen rødnebbterner å se.
17,8 Ingen igjen i kolonien men 12 ad og 6 juv satt på skjæret øst for holmen – og en av ungfuglene som ble matet hadde ennå litt dun på hodet (og var merket).

Tjøsvoilsvatnet

- 24,5 8 makrellterner sammen med hettemåkene på holmen nord i vatnet. To såg ut til å ruget.
- 13,6 5 makrellterner ruget blant hettemåkene på holmen, sett fra land i teleskop.
- 23,6 Både ruging og mating observert fra land i dag.
- 27,6 3 reir med egg som ble ruget og egg fra 2-3 reir som lå i hytt-og-vær. 6 unger merket fra 3-4 kull. Totalt antall hekkepar: 8-10.
- 18,7 Minst 6 flygedyktige unger. Noen på holmen, noen fløy omkring.
- 19,7 Et kull på tre juv makrellterner ble matet i bukt i Sevlandsvik (ingen var merket), trolig fra Tjøsvoilsvatnet.

Jegningen

- 24,5 Obs fra land viste stor aktivitet av både terner og hettemåker på holmen.
- 31,5 Ca 200 hettemåker lettet og det var massevis av reir med egg og unger på holmen. Ca 50 rødnebbterner satt i fjæra, to ternereir med egg funnet inne i hettemåkekolonien, det ene, kanskje begge var makrellterne. Kort besøk, reirtelling ikke foretatt.
- 14,6 Reirtelling på Jegningen. Tre reir som hadde nyklekte unger i reir er inkludert som "egg" i tabellen under.

Kullstørrelse	1 egg	2 egg	3 egg	4 egg	Totalt
Antall reir	50	69	5	0	124
Antall egg	50	138	15	0	203

Tabell 5. Fordeling av egg/reir på Jegningen 14.6.2009. Totalt funnet 124 reir med til sammen 203 egg, gjennomsnittlig kullstørrelse: 1,64. Flertallet rødnebbterne.

- 3,7 Kolonien har ekspandert noe voldsomt i vest siden tellingen slik at kolonien nå teller et sted mellom 200-250 par. Av disse er 10-15 par makrellterne. Det var fortsatt få store unger, men ca 40 dununger av rødnebbterne ble merket. Det var fortsatt 50+ reir med egg av med hettemåke og 100+ rødnebbterne. Ca 8-10 reir med egg av makrellterne. Et reir av tjeld i klekking og et annet par varslet. 4 brukte ærfuglreir.
- 15,7 Ennå 77 reir med egg som ble ruget p, ca 5 av disse makrellterne.
- 22,7 Alt så ok ut fra land både med terner og hettemåker.
- 24,7 SØ- enden av holmen liknet et slakteri med vingekappa og delvis hodekappa terne- og hettemåkeunger. Hubroen hadde forsynt seg grådig. Ca 15 terneunger lå døde uten synlige tegn på å være predatert, men kan ha dødd pga at foreldre har rømt kolonien. Bare 2-3 reir med egg ble fortsatt ruget, ellers var alle andre reir med egg oppgitt. Ca 20 juv terner var på vingene, 13 rødnebbterne ble merket (de fleste nesten flygeklare), 5 dununger av makrellterne ble merket. Ennå noen dununger av hettemåke, flere titalls fløy. Mange oppgitte reir med egg. 2 steinvendere i fjæra, linerlepar matet.
- 26,7 Livlig matingsaktivitet over hele holmen og mange juv sett fra land. Fortsatt slik 29.7, men kolonien urolig – trolig falk i området.
- 4,8 5 juv rødnebbterne merket, den minste var ca 10 dager gammel og delvis dununge. Jegningen er nå eneste koloni i Karmøy med ikke-flygedyktige rødnebbterneunger i. Mange (ca 10?) juv var døde – 4 skylt i land og lå i tangvoll i vik på holmen (resultat

Blant ternene sine naboer. Fotoglimt 2009.

Etter hvert som minkproblemet fjernes, er det å håpe at også andre fugler enn ternene vil øke i antall og at arter som har forsvunnet vil komme tilbake. Bildene er tatt i eller nær årets ternekolonier og viser: Hettemåke i Tjøsvollsvatnet 6.6, reir med 6 unger av bergirisk på holme nær Kvalavåg 27.6, knoppsvanemor med unger på Sæbø/Dale 5.6, gravandfamilie samt en tjeld på Søre Sandholmen (de tre andungene befinner seg nede i tarebeltet), tjeld som hekker midt i ternekoloni på Høvring 20.6 og en ung teist ved Salvøy 4.8.

- av uværet i forrige uke?) Resten var rovfugltatt (alle rødnebbterne). Totalt ca 50 juv rødnebbterne tilstede i eller ved kolonien – på vingene. Minst 3 var rødnebbterne.
- 6,8 Det ble ennå matet på Jegningen – juv i fjæra. Det ble ikke sett mating inne i koloniområdet hvor to ravn rotet rundt og trolig åt på døde terne- og hettemåkeunger – nesten uforstyrret av ternene.
- 8,8 Ingen terner ble sett matende på Jegningen i dag, men 2 av 3 rødnebbterne juv på et skjær (sett fra Holmen) var merka og ble mata. Ingen unge hettemåker var heller å se på holmen – heller ikke i fjæra.

Mot slutten av hekkesesongen ble kolonien på Jegningen forvandlet til en scene av død. Avrevne hoder og vinger av terne- og hettemåkeunger vitnet om at hubroen var i sving. Men også vandrefalk og ravn var med på festmåltidene. På bildet til høyre ser vi ofre for uværet 31.7: tre juvenile terneunger skyllet i land på en tangvase.

Bygnes

- 3,5 2 makrellterner på stake ved kolonien på Guleskjerå. Årets første obs i Karmsundet.
- 9,5 18+ rødnebbterner fisket og drev med fluktleker over vågen. Noen landet på hekkeplassene på Indreholmane.
- 10,5 Ca 30 rødnebbterner i full aktivitet på Bygnes i dag. Mange landet på reirplassene fra i fjor på Indreholmane. Noen landet også på Guleskjerå. To par makrellterner laget reirgropor på hekkeplass på Indreholmane.
- 17,5 Rundt 100 rødnebbterne er nå tilstede totalt i de tre delkoloniene på Bygnes. Kolonien på Hydro-skjæret som ikke produserte unger i fjor, er uten terner i år. Både på Guleskjerå og på Indreholmane var det i dag reirgroping og full aktivitet, men tilsynelatende mest fugl på Indreholmane hvor det ble funnet tjeld med 2 egg og rødstilk med 4 egg på land NV for ternekolonien.
- 22,5 Mye terner i alle delkoloniene i dag, holdt til der hele dagen.
- 23,5 De første makrellternene ser nå ut til å ha startet ruging på Indreholmane, Bygnes. Paring sett hos begge artene. Det var 8 rødnebbterner ved Søraskjeret, ca 50 på Guleskjerå og ca 100 på Indreholmane. Makrellternene er samlet på Indreholmane med maks 30 individer.
- 25,5 Ca 100 terner med tilhold hele dagen på Indreholmane, de aller fleste rødnebbterner. Paringstid for begge artene. Bare et titalls terner med tilhold på Guleskjerå og Søraskjeret. 30,5 også et 100-talls rødnebbterne etablert på Guleskjerå.
- 31,5 Ca 100 terner har slått seg ned for å hekke på Guleskjerå, ca 200 på Indreholmane og ca 10 på Søraskjeret. Ca halvparten av rødnebbternene synes nå å ruge og flertallet av makrellternene ligger nå på egg.
- 5.6 Guleskjerå ble likevel oppgitt til slutt i år også. Ei innpåsliten grågås som trækker rundt og eter flatt kan være en grunn. Svaneparet som ruger på der kan også være en grunn.

Men ingen av disse var der i fjor, da ternene fulgte samme mønster: Gjorde som de skulle gå til hekking, men gav opp før egglegging. På Søraskjeret var det 4 reir med egg (3x3egg, 1x2 egg). Begge artene. Fortsatt paring på Indreholmane. På Hydroskjeret var det et par makrellterne som nok hadde egg (jaget svartbaker).

- 11,6 Reirtelling på Indreholmane. Fordelingen av egg/reir er vist i tabellen under. Den indre holmen huset bare rødnebbterner (63 reir/98 egg, snitt 1,55), mens ytre holmen var blandingskoloni (83 reir/170 egg, snitt 2,05); til sammen **146 reir med 268 egg**.

Kullstørrelse	1 egg	2 egg	3 egg	4 egg	Totalt
Antall reir	50	70	26	0	146
Antall egg	50	140	78	0	268

Tabell 6. Ffordeling av egg/reir på Indreholmane, Bygnes 11.6.2009. Totalt 146 reir med til sammen 268 egg, gjennomsnittlig kullstørrelse: 1,83.

I forhold til foregående år da gjennomsnitt antall egg per reir i makrellternekolonier har ligget på ca 3,0 og rødnebbternekolonier på ca 2,0, er årets tall i Bygnes-kolonien uvanlig lave. I den rene rødnebbternedelen av kolonien (den indre holmen) var gjennomsnittet i de 63 reirene kun 1,55. I den ytre blandingskolonien med 83 reir var snittet ikke høyere enn 2,05 til tross for at ca 25 av reirene her var makrellterne.

I kolonien ble det dessuten funnet 8 enkle egg som lå slik at de neppe ble ruget på og 2 reir med 2 egg som virket forlatte. Alle forlatte/oppgitte var trolig rødnebbterne. Med ett makrellternepar på Hydroskjeret og 3 makrellternepar pluss 2 rødnebbternepar på Søraskjeret hekker det i år totalt 129-134 par rødnebbterne og 28-33 par makrellterne i området Vorråvågen/Bygnes). Sammenlignet med 2008 er dette en oppgang fra ca 100 par rødnebbterne i samme område i fjor, men sterk nedgang for makrellterna som hadde nær 50 par i fjor.

- 18,6 Mange makrellterner har nå små dununger på Indreholmane. Alt ser uforstyrret og ok ut i kolonien. Matingsaktiviteten i ettermiddag var imidlertid lav og rovfuglalarmen gikk 3-4 ganger i løpet av en times observasjon. Makrellterner fisket i Litlavatnet.
- 20,6 Søraskjeret: 2 reir med rødnebbterne (1 egg og 2 egg), 2 reir med makrellterne (begge med ett egg og to unger). Dessuten et kull med 1 egg og 1 unge. En død unge lå ved siden av dette reiret. Altså 6 par hekkende terner hvorav 2 makrellterne og 3 rødnebbterne. 24,6 var også andre ungen død i det ene reiret (som trolig var makrellterne), men 2 par makrellterne (5 unger merket) og 3 par rødnebbterne hekker fortsatt (ett par med 1 unge, ett par med en unge og ett egg, ett par med 1 egg).
- 23,6 Merking på den indre av Indreholmane i dag: 20 rødnebbterneunger fikk ring. Knappt halvparten av rødnebbternene her har unger nå, flertallet ruger fortsatt. Kun to døde unger og bare 2-3 unger som var ca 5-7 dager gamle. Det store flertallet har dermed lagt etter 1.6.
- 2,7 33 pull merket på Indreholmane. Ingen døde unger funnet. Mange reir ennå med egg eller i klekking. 1 ad død rødnebbterne.
- 15,7 85 juv talt på Indreholmane fra moloen, nesten alle disse flygedyktige.
- 16,7 3 rødnebbterneunger merket på Hydroskjeret. 3 reir med egg ble ruget. 1 juv matet. Ei makrellterne med utenlandsk ring (som i fjor).
- 18,7 Det store flertallet av ungene (100+?) er nå på vingene og bruker moloen som hvile- og matstasjon. Noen følger foreldrene utover vågen. Ennå 20+ dununger igjen i kolonien på Indreholmane. Ungfugler på vingene også ved Søraskjeret.

20,7 Vandrefalken var i området i dag og ternene var svært urolige og mye på vingene. Falken forsøkte et angrep på en unge som hadde landet på sjøen ca 100 m fra kolonien, men mislyktes i å få kloa i ungen. 5 ungfugler var imidlertid ribbet mellom diverse utstyr oppe på moloen. vingene var kappet av og lå igjen. Også beina var ”klippet” av. Dette tyder på hubro i aksjon og er neppe vandrefalkens gjerninger.

Sakte tar silandbestanden seg opp igjen. Dette er det ene av i alt 3 kull påvist i Karmsundet i år. Bygnes, 20.7.2009.

21,7 3 juv makrellterne og 1 juv rødnebbterne døde i kolonien (ikke ferske), 1 fersk juv makrellterne lå død i tarebeltet (slått av falk?). Ca 10 forlatte reir med egg, 1 død dununge. Ingen reir med egg blir ruget på nå.

Hydroskjeret: 4 rødnebbterne- og 2 makrellterneunger på vingene. En rødnebbterne unge merket pluss minst to til som ikke ble funnet. Et reir med 2 egg ble ruget. En unge var ribbet.

22,7 De to siste dagene har det virket roligere i kolonien på Indreholmane. Selv om jeg merket 20 unger i kolonien 21,7 var det ennå mange å se uten ring (gjennom teleskop) dagen etter. Et makrellternepar har mistet den ene av de to små dunungene, men varmer den siste omhyggelig. Alle andre makrellterner har nå forlatt kolonien med flygeferdige unger. Noen mater disse i nærområdet, men flertallet har allerede reist bort. Det er ennå ca 30 unger av rødnebbterne i kolonien som ikke er på vingene.

24,7 Ingen nye ribb på moloen, men en juv rødnebbterne lå død tilsynelatende uten skader. Den hadde mye fett rundt brystbeinet og kan ha dødd av sykdom. Ellers ro i kolonien som ennå har 20+ unger i kolonien som ikke flyr og mange andre som er på vingene, men antallet går ned for hver dag pga borttrekk. Flokk på ca 15 makrellterne og en juv (rødnebbterne?) fisket ivrig i en stim med sildeyngel under og nær Kopervik bru.

26,7 19 mer eller mindre flygedyktige unger ennå i kolonien og ca 15 juv mates på moloen. Bare 2-3 par er makrellterner. Mater fortsatt med sildeyngel som de finner i nærheten. Ingen nye ribb, men gråmåken virker innpåsletten og har kan hende noen ”snappeturer” i kolonien.

27,7 26 mer eller mindre flygedyktige juv talt i kolonien. Sammen med de som ikke ble sett fra land pluss de på moloen må en anta at det fortsatt er ca 50 juv i koloniområdet.

28,7 19 talt fra land i dag. Sett fra moloen. Vestsida ikke sjekket. Den lille makrellterneungen fortsatt ok. Det mates nå både med sildeyngel og en svært liten stimfisk.

30,7 13 juv talt i kolonien, 5 på moloen. Bare den ene makrellterna igjen, alle andre er rødnebbterne. Alt fredelig og ok.

1,8 15 juv i kolonien. Ingen på moloen. Alle rødnebbterne, makrellterna borte. På Hydroskjeret: 2 juv: En med og en uten ring. 6 ad rødnebbterner til stede. Et par drev kurtiseaktige fluktleker!

2,8 15+ rødnebbterne juv fortsatt. Alle er nå flygedyktige. Kun ei ad makrellterne (trolig den ene i paret som nå har mistet den lille ungen sin).

3,8 Ca 10 juv og foreldre ennå i kolonien (samlet på den minste og ytre av Indreholmane).

Håvik, Høyevarde

- 20,6 Ny koloni etablert på grusarealet som omkranser Hydros utslippsområde i nord. Her hekker det nå ca 15 par rødnebbterne og 5 par makrellterne sammen med et 20-talls hettemåker.
- 25,6 14 reir med egg som ble ruget på pluss merket 7 pull makrellterne og 5 pull rødnebbterne, fra 8 ulike kull samt et klekt kull uten at unger ble funnet gir totalt 23 reir. Fordelingen på artene ca 8 par makrellterne og ca 15 par rødnebbterne. Reirene med egg fordelte seg slik: 6x1, 7x2, 1x3, i alt 14 reir med 23 egg: snitt 1,64.
- 1,7 Merket 3 pull makrellterne og 1 rødnebbterne. I tillegg 13 reir med egg fordelt på 9 rødnebbterne og 4 makrellterne.
- 15,7 Merket 1 pull rødnebbterne. 15+ juv på vingene. 2 rødnebbterner med 1 egg hver. En stor død unge.
- 1.8 Ingen terner i kolonien eller i nærheten. Ennå en håndfull hettemåke juv i kolonien, til og med dununger!

Makrellterne på Høyevarde. Selve kolonien ligger på kunstige fyllinger rundt Hydros utslipp av spillvann nord for hallene. 1.7.2009.

Husøy-Fårøy

- 9,5 Ingen terner å se i eller ved koloniene.
- 24,5 Ingen terner på Rotteholmen, men ca 10 rødnebbterner i beiteområdet og et tilsvarende antall var i gang på en helt ny hekkeplass i en steinfylling på industriområdet til Smith, sammen med noen fiskemåker. Mange terner fisket i Husøy-området.
- 20,6 De siste års tre delkolonier i området er omstrukturert. De hekker nå på Fårøy (i eng), i storsteinet fylling på Smith-industriområde og på kubeitene. Ingen lenger på Rotteholmen eller på Tretteskjer. I steinfyllingen hekket ca 5 par rødnebbterne og 15 par makrellterne (noen reir inneholdt unger). På kubeitene ble bare ei makrellterne sett over området. En terneflokk på ca 10-15 individer lettet på Fårøy (sett fra båt) og viste at noen hekket også her. Anslag foretatt 21.6: Ca 25 par (KSK).
- 25,6 Steinfyllingen: Opptelling gav 7 reir med egg (2x1egg, 1x2egg, 4x3egg). En rødnebbterneunge merket i tillegg. Området uoversiktlig slik at noen reir ble nok ikke funnet. Estimert hekkebestand: 5-8 par makrellterne, 4-6 par rødnebbterne.
- 2,7 Fårøy: 15 reir med egg funnet (2x1, 13x2). 5 reir hadde klekt uten at unger ble funnet. 2 rødnebbterneunger ble merket. 2 par av hver art holdt til på kubeitene.
- 16,7 Kolonien på Fårøy borte. Over 80 villsauertalt i koloniområdet. 3-4 rødnebbterner matet unger i strandkanten et stykke unna kolonien.
- 25,7 Ingen terner i steinfyllingen, men 10+ juv satt i fjæra på kubeitene sammen med 50+ ad av begge arter.
- 3,8 Ca 20 terner av begge arter i Husøy-området – inkl juv. De fleste satt på kaien til industriområdet "Smith".

Dragøy

- 20,6 Noen få terner var tilstede her i fjor, men ingen hekking da. Opptelling fra båt (for ikke å forstyrre): 4 rugende rødnebbterner, 3 rugende makrellterner, i alt 7 par. I tillegg varslende strandsnipe- og tjeldepar. Et par skjærpiplerke varslet og en ærfugl med kull svømte bort fra holmen.
- 2,7 I alt 12 reir med egg (2x1, 7x2, 3x3). Ett kull hadde klekt og ungene ute av reiret. Til sammen 13 reir. Estimert antall hekkepar: 3-4 par makrellterne, 11-12 par rødnebbterne.
- 16,7 En pull rødnebbterne nyklekt, 4 reir med egg, 4 juv på vingene.
- 3,8 Ingen terner i kolonien, men ca 15 ad makrellterner i Røyksund-kanalen.

Høvring N

- 20,6 Opptelling fra båt (for ikke å forstyrre) gav 7 par makrellterne og 4 par rødnebbterne. Tjeld ruget på omlagt kull (R. Arnesen). Ingen angrep fra predatorer sett hittil i år.
- 29,6 8 reir med egg (2x1, 3x2, 3x3), snitt 2,12. Pull merket; 9 makrellterne, 2 rødnebbterne.
- 16,7 3 pull rødnebbterne merket, 1 var død. 5 juv var på vingene. 1 reir var i klekking og 3 reir hadde egg som sannsynligvis ble ruget på.
- 3,8 I følge en beboer (R. Arnesen) hadde to gråmåker forsynt seg med terneunger. Også vandrefalken var blitt sett fly fra holmen med bytte. Heller ikke tjeldeparet hadde lyktes – i sitt andre forsøk! Flokk med makrellterne og rødnebbterne sammen med to unger av hver – holdt til på noen småskjær ved innløpet til Førdesfjorden og siden 3 av de unge var merket, var disse trolig fra Høvring N kolonien.

Ternene på skjæret ved Høvring N har alltid utmerket seg med å være ekstra aggressive. Her blir fotografen angrepet. 29.6.2009.

Høvring S (Vindholmskjer)

- 18,6 80 egg/nyklekte talt i kolonien sør for Høvring og 10 par i nordre kolonien (Å. Jørgensen).
- 20,6 Opptelling gav følgende tall:

Kullstørrelse	1 egg	2 egg	3 egg	4 egg	Totalt
Antall reir	7	24	13	0	44
Antall egg	7	48	39	0	94

Tabell 7. Fordeling av egg/reir på Vindholmskjer, Høvring S, 20.6.2009. Totalt 44 reir med til sammen 94 egg, gjennomsnittlig kullstørrelse: 2,14. I tillegg kommer 6 unger utenfor reir (merket). Noen få nyklekte unger i reir er reknet inn i antall egg.

Det ble ikke funnet døde unger i kolonien 20.6, men 3-4 reir med egg syntes forlatte. Totalt antall hekkende: Ca 50 par hvorav flertallet var makrellterne (ca 30 par). Alle ungene som ble merket var makrellterne. Klekking var så vidt begynt hos rødnebbterne.

- 29,6 Fortsatt ca 20 reir med egg, mest makrellterne. 1 død nyklekt unge, 14 pull makrellterne og 2 rødnebbterne merket.
- 16,7 5+ juv fløy pluss 5+ la på svøm. Max 4 reir intakt med egg. 3 døde pull og 1 ribba juv. 3 pull makrellterne og 11 rødnebbterne merka.
- 3,8 Ingen terner i eller nær kolonien. 3-4 juv var ribbet på skjæret (gamle).

Austdjupholmane

- 20,6 Stort antall terner her. Fra sjøen vurdert til 50-80 par rødnebbterne, 2-5 par makrellterne. I tillegg (som i fjor) 2 par fiskemåke, 1 par tjeld og svartbak samt ærfugl (2 unger). En rødstilk varslet 24.6.
- 24,6 Opptelling gav følgende tall:

Kullstørrelse	1 egg	2 egg	3 egg	4 egg	Totalt
Antall reir	12	61	3	0	76
Antall egg	12	122	9	0	143

Tabell 8. Fordeling av egg/reir på Austdjupholmane, 24.6.2009. Totalt 76 reir med til sammen 143 egg, gjennomsnittlig kullstørrelse: 1,88. I tillegg kommer 5 unger utenfor reir (merket). Noen få nyklekte unger i reir er reknet inn i antall egg. 3 reir hadde tegn til klekking uten at ungene ble funnet.

Kolonistørrelsen vurdert til 75-80 hekkepar rødnebbterne og 5-10 par makrellterne, i alt 80-90 ternepar.

- 29,6 Ca halvparten har ennå ikke klekt. Masse terner tilstede, 1 rødnebbterne ribba med hubrofjær ved siden. Ingen døde unger.
- 16,7 5+ juv var på vingene og 5 nær flygedyktige ble kontrollert med ring fra tidligere besøk. Vandrefalk snappet unge som hadde landet på sjøen sør for holmen. 20+ reir var ennå intakte med egg. 6 små pull var trolig døde som følge av mye nedbør – også en større unge var død. Ingen døde juvenile eller flere voksne terner tatt/ribba av rovfugl. 9 pull rødnebbterner merket.
- 3,8 Ingen terner sett i eller nær kolonien. Hekkeplassen var ”rensket” og det var knapt nok spor etter terner i det hele tatt. En rødstilk og ei strandsnipe med tilhold.

Skudeneshavn (Guleholmen)

- 25,5 Guleholmen hadde 100+ terner til stede i dag. De fleste var rødnebbterner og rastet i fjæra. Et par svartbak har ganske store unger på holmen allerede.
- 7,6 Reiroptelling foretatt: 40 reir Guleholmen, de fleste rødnebbterne (30:70) (OKB).

Kullstørrelse	1 egg	2 egg	3 egg	4 egg	Totalt
Antall reir	14	20	6	0	40
Antall egg	14	40	18	0	72

Tabell 9. Fordeling av egg/reir på Guleholmen, Skudeneshavn 7.6.2009. Totalt 40 reir med til sammen 72 egg, gjennomsnittlig kullstørrelse: 1,80.

- 20,6 Alt borte. Ingen terner å se. Trolig besøkt av mink.

Syre (Guleholmen)

- 7,6 Reiropptelling foretatt: 59 reir med egg på Guleskjer (alle rødnebbterne) og 1 par makrellterne med 3 egg på Holmskjer som i fjor (OKB). Dessuten syntes 2 par makrellterner å markere revir på Sandholmen.

Kullstørrelse	1 egg	2 egg	3 egg	4 egg	Totalt
Antall reir	41	17	1	0	59
Antall egg	41	34	3	0	78

Tabell 10. Fordeling av egg/reir på Guleholmen Syre, 7.6.2009. Totalt 59 reir med til sammen 78 egg, gjennomsnittlig kullstørrelse: 1,32. I tillegg kommer 8 reirgroper som var ferske men ennå manglet egg.

- 21,7 Makrellterneparet på Holmskjer har nå 3 unger på vingene. Det samme som i fjor. 4 adulte makrellterner til utenom foreldrene holdt på skjæret.

Grødemsvatnet

- 7,6 Reiropptelling foretatt:

Kullstørrelse	1 egg	2 egg	3 egg	4 egg	Totalt
Antall reir	10	10	2	0	22
Antall egg	10	20	6	0	36

Tabell 11. Fordeling av egg/reir i Grødemsvatnet, 14.6.2009. Totalt 22 reir med til sammen 36 egg, gjennomsnittlig kullstørrelse: 1,64.

- 21,7 En makrellterneunge fløy omkring og to andre ble merket. Ellers var 10-15 reir med egg forlatt. Ingen egg ble ruget på, til og med et reir med 4 egg av rødstilk midt på holmen var forlatt. 2 juv terner var ribbet og fjær av hubro vitnet om årsaken til elendigheten på holmen. Ei rødnebbterne kom med mat og hadde trolig unge(r) på holmen selv om vi ikke var i stand til å finne noen.

Torvastad

- 5,6 To kolonier lokalisert: en utenfor Dale på ca 30 par, en utenfor Sæbø på maks 15 par. Vi gikk ikke på land denne gangen. Flertallet var rødnebbterner i begge koloniene.
- 6,6 Skåreholmen (Haugesund) sjekket i dag. Ingen ternehekkinger (Ø.Sletten). Det er heller ikke hekking på Storasundskjæra.
- 21,6 Opptelling foretatt i de to koloniene på Torvastad: Dale og Sæbø. Antall hekkepar beregnet til 35-40 i begge koloniene. Dale: Andel makrellterne 3-6 par, Sæbø: 2-4 par.

Kullstørrelse	1 egg	2 egg	3 egg	4 egg	Totalt
Antall reir	9	20	3	0	32
Antall egg	9	40	9	0	58

Tabell 12. Fordeling av egg/reir i Dale-kolonien, 21.6.2009. Totalt 32 reir med til sammen 58 egg, gjennomsnittlig kullstørrelse: 1,81. Noen få nyklekte unger utenfor reir er ikke talt med.

Kullstørrelse	1 egg	2 egg	3 egg	4 egg	Totalt
Antall reir	13	18	2	0	33
Antall egg	13	36	6	0	55

Tabell 13. Fordeling av egg/reir i Sæbø-kolonien 21.6.2009. Totalt 33 reir med til sammen 55 egg, gjennomsnittlig kullstørrelse: 1,67. Noen få nyklekte unger utenfor reir er ikke talt med.

- 26,6 Sæbø: 4 pull makrellterne merket.
- 4,7 Dale: 48 reir med egg, mange 3-kulls som tyder på makrellterne. Antall reir med egg har altså øket siden 21.6! Dette til tross for klekking: 2 pull makrellterne og 16 rødnebbterne merket.
Sæbø: 31 reir med egg, 2 pull makrellterne og 5 pull rødnebbterne merket, 3 makrellterne fra 26.6 kontrollert.
- 17,7 Dale: 4 pull makrellterne og 14 rødnebbterne merket. 4+ juv fløy, 5 reir med egg ok, men en del andre egg lå i hytt og vær. 2 døde dununger.
Sæbø: 6 rødnebbterneunger merket. Mange reir (ca 10) med egg var forlatte. Noen få reir (ca 5) med egg ble fortsatt ruget. Ingen flygestore unger ble sett, og kolonien var tydelig i forfall. Kun en unge fra tidligere merkinger (4.7) ble funnet. To dununger var døde. Ferske spor etter besøk av hubro (due var ribbet) Hubroens nærvær i kolonien kan være forklaringen på at flertallet av ternene har mislykkes med hekkingen.
- 25,7 Dale: ennå litt aktivitet, en dununge ble matet – og noen få andre kan også – ut fra 3-4 rødnebbterner på og ved holmen – fortsatt være på holmen. En rødnebbterneunge var på vingene. Observasjonene ble gjort fra land.
Sæbø: Kolonien oppløst. Ingen terner å se (sjekket fra land).
- 27,7 Dale: Fortsatt terner i kolonien (Ø. Sletten).

Feøy

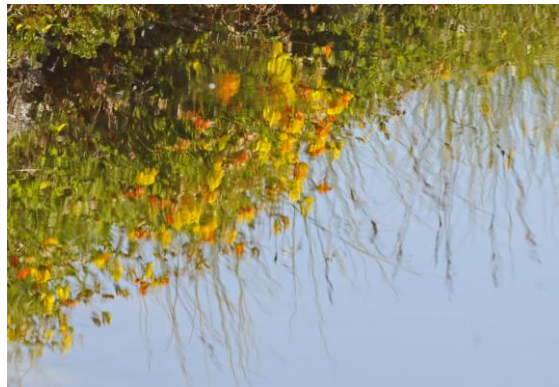
- 26,6 Første koloni på Feøy siden prosjektet startet. Kolonien lå spredt i gras/lyng på toppen av Duøya. Ei terne ble funnet ribbet sammen med fjær av hubro – noe som avslørte predatoren. Koloniens videre eksistens er dermed truet. Kolonien bestod trolig av bare rødnebbterne. Et par makrellterne til stede, kan ha hekket i utkanten av kolonien eller for seg selv et stykke unna. Reiroptelling av følgende resultat:

Kullstørrelse	1 egg	2 egg	3 egg	4 egg	Totalt
Antall reir	21	39	0	0	60
Antall egg	21	78	0	0	99

Tabell 14. Fordeling av egg/reir i Duøy-kolonien, 25.6.2009. Totalt 60 reir med til sammen 99 egg, gjennomsnittlig kullstørrelse: 1,65. Ingen reir med unger tyder på en seint etablert koloni.

- 16,7 Kolonien var oppløst og ternene borte. 2 ungmink skutt ca 100 m sør for hekkeområdet som var invadert av villsau (KSK). I ettertid fikk vi greie på at det var skutt to mink også i kolonien i hekketida.

Fotoglimt fra ternekoloniene 2009

Øverst t.v.: Jegningen er ei perle av en holme både botanisk, geologisk og ornitologisk, 31.5. T.v.: Speilbilde av tiriltunger på Kavholmane 27.6. Midten t.v.: En lite utsnitt av den store kolonien av hettemåker og trener på Jegningen 27.6. T.h.: Kjell-Sigve Kvalavåg i sving med telling av reir på Jegningen 14.6. Nederst t.v.: To myrsnipers på Ryvingen. Myrsnipa (sørlig underart) hekket trolig på Karmøy før lyngheiene ble "ødelagt" av skog og beitestopp. Disse to er trolig på trekk, men 27.6 er det ikke godt å si om de er på vei til Sibir eller Syden. Nederst t.h.: Erfaringer fra ringmerking har vist at det er vanskelig å oppnå en oppdagingsprosent på over 50 når en leter etter terneunger. Ser du en eller to på bildet? Jegningen 15.7.

Visnes

26,6 Hekkeplassen ble brukt på 1980-tallet og ble til sist oppgitt pga mink. Opptelling gav følgende resultat:

Kullstørrelse	1 egg	2 egg	3 egg	4 egg	Totalt
Antall reir	12	27	4	1	44
Antall egg	12	54	12	4	82

Tabell 15. Fordeling av egg/reir i Visnes-kolonien, 26.6.2009. Totalt 44 reir med til sammen 82 egg, gjennomsnittlig kullstørrelse: 1,86. Klekking var så vidt begynt, men ingen unger ute.

- 3 egg ble funnet i en liten sprekk noe som kunne tyde på mink i kolonien. Men det peip fra unge i det ene egget, så kanskje eggene likevel ble ruget på?
- 4,7 Kun ca 10 rødnebbterner lettet fra holmen hvor mink hadde samlet egg i hauger. Også andre predatorer hadde kommet til. Det ble funnet fjær av hubro og tårnfalk pluss at måker hadde tømt noen egg.
- 5,7 En hannmink jaktet og drept på land like ved koloni-holmen. Minken hadde fraktet terne-egg til lands også og ikke bare hauget de opp på terneholmen. Alle ternene hadde nå forlatt kolonien.

Hebnes

- 19,7 En nesten flygedyktig rødnebbterneunge merket. 5 ad i lufta. Trolig har det hekket 3-4 par her. Ingen terner i hekkeområdet 20.7, men mange fisket på bukta.
- 27,7 10+ rødnebbterner med kurtiseadferd over hekkeområdet hvor det satt 2 juv.
- 30,7 3 rødnebbterne varslet over hekkeområdet, men neppe unger her lenger. En juv ute på bukta.

Haga/Sandhåland

- 19,7 En ungfugl på sjøen nær hekkeplass. Et par rødnebbterner overfløy hekkeplassen, men trolig ingen hekkepar igjen. Mating ble sett nær antatt hekkeplass 18.7. Trolig har det hekket 1-2 par her.

Ryvingen

- 27.6 5 reir med egg, rødnebbterne (1x1egg, 4x2egg).

Rødnebbterne. 29.6.2009.

Oppsummering av hekkesesongen 2009

Hekkeplass	Antall reir m/egg	Snitt antall egg/reir	Telledato	Antall merket		Antall hekkepar		Antall unger på vingene	
	M + R	M + R		M	R	M	R	M	R
1. Dale	32 *	1,81	21.6	6	29	8-12	48-50	5-10	20-30
2. Sæbø	33 *	1,67	21.6	6	11	4-6	33-35	0-3	0
3. Duøy	60	1,65	26.6	0	0	0-1	60-65	0	0
4. Visnes	44	1,86	26.6	0	0	4-8	36-40	0	0
5. Kvalavåg	42	1,64	13.6	7	13	12-15	30-35	2	7
6. Sund	18	-	31.5	18	0	18-20	0	15-20	0
7. Salvøy	47*	-	11.6	10	0	12-15	35-40	15-20	5-10
8. Jegningen	124*	1,64	14.6	16	97	15-20	160-180	15-25	110-150
9. Ryvingen	5	-	27.6	0	0	0	5-7	0	0
10. Sandholmen S	2	-	27.6	0	0	0	4-5	0	0-3
11. Tjøsollsvatnet	6	-	27.6	9	0	8-10	0	10-14	0
12. Hemnes	1	-	19.7	0	1	0	3-6	0	2-5
13. Grødemsvatnet	22	1,64	14.6	2	0	6	16	1-3	0-3
14. Syre, Gulehlm	59	1,32	7.6	0	0	0	65-70	0	0
15. Syrevågen	1	-	7.6	0	0	1-4	0	3-6	0
16. Skudeneshavn	40	1,80	7.6	0	0	12	28	0	0
17. Fårøy	15**	-	2.7	0	2	3-5	18-22	0	1-3
18. Husøy	8**	2,12	25.6	0	1	10-15	8-10	5-10	5-10
19. Dragøy	12	1,92	2.7	0	1	3-4	10-12	4-5	5-10
20. Hydro N	22	1,64	25.6	10	7	7-9	15-17	10-12	8-10
21. Hydro S	6	-	27.6	0	5	1-2	8-9	2	5-8
22. Bygnes N	146	1,83	11.6	44	81	35-40	115-130	50-60	90-110
23. Bygnes S	8	-	20.6	5	5	3	5	4-6	5-7
24. Austdjuphlm	76	1,88	24.6	5	27	6-10	75-80	5-10	25-35
25. Høvring N	8	2,12	29.6	9	5	8-9	5-6	10-15	4-8
26. Høvring S	44	2,14	20.6	23	13	30	20	20-30	10-15
Sum	881 (990)			170	298	206-256	802-888	176-253	302-424

Tabell 16. Reirantall, bestandsestimater og ungeproduksjon hos makrellterne (M) og rødnebbterne (R) i 2009.

Kommentarer til tabellen ovenfor. I kolonier merket med * gikk antall reir betydelig opp etter telledato, mest på Jegningen hvor det 15.7 ble talt 77 reir med egg som ble ruget på. Alle disse ble lagt etter telledato (14.6) og kommer altså i tillegg til de som er ført opp i tabellen. En feilkilde kan selvsagt være at noen av de 77 er omlagte kull i samme koloni, men dette kan ikke gjelde mange fordi antall rødnebbterne totalt i kolonien hadde økt kraftig fra første til andre telling.

Sæbø-kolonien har hatt minst 37 hekkepar på det meste og Dale-kolonien 59 vurdert ut fra ny opptelling 4.7 av egg og unger. Særlig mange nye var kommet til i Dale-kolonien fra første tellingen 21.6. Det var blitt om plassen på det lille skjæret, så på siste telledato lå noen reir

med egg helt nede i fjæresonen (tangbeltet) og hadde selvsagt ingen mulighet for å lykkes. Det ble så seint som 9.8 oppdaget at Flataskjer-kolonien ved Salvøy hadde fått en avlegger i vest – på et skjær ved Lauvika. Disse makrellterne er trolig ”rømlinger” som la om igjen her etter å ha mislykkes på Flataskjer. På selve Flataskjer var det ennå 9.8 dununger til minst 4 par makrellterner og 1 par rødnebbterne. Tallet 47 reir i tabellen for Salvøy er uansett et minimumsestimat for området.

**** Uoversiktlig hekkeområde.** Antall reirfunn er betydelig lavere enn det reelle antallet.

Det er sannsynlig de to kategoriene (* og **) til sammen utgjør minst 20 reir av makrellterne og 90 par rødnebbterne. I flere andre kolonier, som Bygnes og Kvalavåg, ble det lagt egg fram til ca 5.7, men disse kullene dreier seg nok for det meste om lokale omlegginger eller om terner som prøver seg en gang til i en ny koloni etter å ha mislykkes første gang. Totalt var det nok egg i litt over 1000 ternereir i Karmøy i 2009.

Reirtellingene ble utført av AKV/KSK med unntak av følgende kolonier: Salvøy TOV, Skudeneshavn, Syre og Grødemsvatnet (OKB), Sæbø og Dale (Ø.Sletten). Kullstørrelser ble ikke notert i år på Salvøy og Sund. På Sund var det meningen å telle ei uke etter første besøk 31.5, men da vi kom tilbake hadde uvedkommende fjernet de fleste eggene fra kolonien. Flertallet la imidlertid på ny. For ikke å forstyrre på steder hvor stormåker har vært innpåslitne, ble antall rugende terner talt på avstand, fra land med teleskop (Tjøs Vollsvatnet) og fra båt nær kolonien (Høvring N). Kolonier som ble oppdaget seint i sesongen, etter eventuelle omlegginger og etter start for klekking, ble også talt, men disse er bare ført opp under (estimert) antall hekkepar. At antall hekkepar i en del kolonier ligger høyere enn hva talte reir skulle tilsi er at det etter telling kom til nye par – og/eller antatt oversette reir.

Bestandsutvikling 2005-2009

Art/År	2005	2006	2007	2008	2009
Makrellterne	160-165 (163)	181-189 (185)	237-253 (243)	248-275 (262)	206-255 (231)
Rødnebbterne	500-529 (515)	491-516 (504)	413-434 (424)	445-471 (458)	807-890 (849)

Tabell 17. Antall hekkepar av makrellterne og rødnebbterne i prosjektområdet i 2005-2009.

Art/År	2005	2006	2007	2008	2009
Makrellterne	51-79 (65)	133-175 (154)	148-196 (172)	88-145 (117)	175-253 (215)
Rødnebbterne	16-32 (24)	71-100 (86)	145-225(185)	38-69 (54)	302-424 (363)

Tabell 18. Ungeproduksjon (= unger på vingene) hos makrellterne og rødnebbterne i prosjektområdet i 2005-2009.

Koloni/År	2007	2008	2009
Kvalavåg	2,28 (46/23.6)	2,06 (29/8.6)	1,64 (42/13,6)
Sund	-	2,80 (25/9.6)	-
Salvøy	-	2,10 (55/8.6)	-
Jegningen	2,07 (40/17.6)	2,03 (27/14.6)	1,64 (124/14.6)
Syre	1,72 (18/17.6)	-	1,32 (59/7.6)
Husøy	-	2,08 (113/21.6)	-
Bygnes N	2,30 (165/14.6)	2,06 (115/9.6)	1,83 (146/11.6)
Høvring N	-	-	2,12 (8/29.6)
Høvring S	-	-	2,14 (44/20.6)
Tjøsvollsvatnet	3,05 (20/10.6)	-	-

Tabell 19. Gjennomsnittlige kullstørrelser i noen utvalgte kolonier. Antall reir og telledato i parentes.

Dessverre er tallseriene ennå korte og ufullstendige, men for de koloniene som har tall for de siste tre sesongene (Kvalavåg, Jegningen og Bygnes) er det en tydelig trend mot færre egg per kull i 3-års perioden og med 2009 som året med klart færrest egg i snitt. I et "normalår" vil det være rundt 2,0 egg i en rødnebbternekoloni og rundt 3,0 egg i en rein makrellternekoloni slik som opptellingen i Tjøsvollsvatnet i 2007 er et eksempel på. Den eneste reine rødnebbternekolonien i tabellen er fra Syre med et snitt for 2009 helt nede på 1,3.

Forklaringen på de ekstra små eggkullene ternekoloniene i 2009 kan være det uventa store tilsiget av rødnebbterne som gjør at blandingskoloniene, som utgjør flertallet av koloniene, får senket kullstørrelsen i gjennomsnitt. Mye taler likevel for at både makrellterne og rødnebbterne i snitt la uvanlig små kull i 2009. Av de 119 reira i de to reine rødnebbternekoloniene på Duøy (Feøy) og Guleholmen (Syre) ble det kun registrert ett kull med 3 egg. I samtlige kolonier i kommunen med makrellterne, ble det kun registrert 2 reir med 4 egg (Visnes og Grødemsvatnet). Til sammenlikning var det i 2007 hele 4 reir med 4 egg bare i Tjøsvollsvatnet. Konklusjonen en kan trekke av dette er at den rekordlave kullstørrelsen i 2009 skyldes både en høyere prosentandel rødnebbterne i blandingskoloniene og at begge terneartene i snitt la færre egg en de siste sesongene.

Spørsmålet er så hvorfor ternene la flere egg i 2008 som nærmest ble et katastrofeår for ungeproduksjonen mens 2009 ble et rekordår. Er terner som folk? Under gode leveforhold blir det laget færre unger enn under dårlige – slik at i alle fall noen overlever. Tvilstomt. Trolig har ternene i 2009 oppfattet starten på hekkesesongen næringsfattig. Etter hvert forbedret det seg – til å bli overflod av yndlingskosten sild og tobis. At det kan stemme tyder den seine oppgangen i antall hekkende rødnebbterne og den konsekvente omleggingen hos makrellterner som fikk første legging ødelagt og som fortsatte hekkesesongen til langt ut i august.

Antall hekkepar makrellterne i prosjektområdet 2005-2009

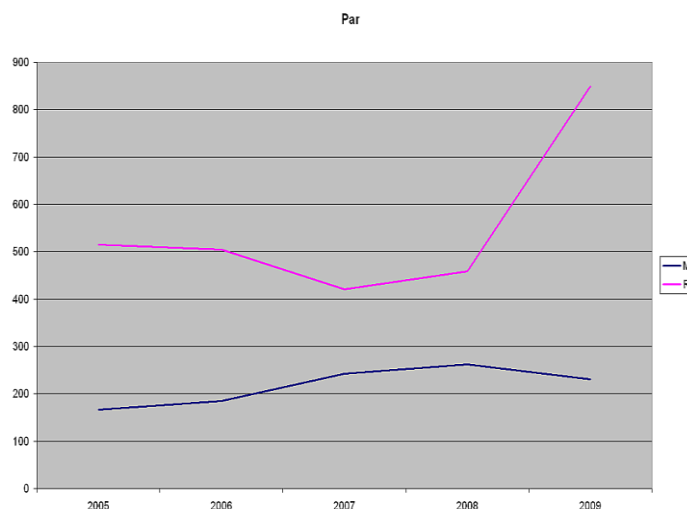
Koloni/År	2005	2006	2007	2008	2009
Dale					8-12
Sæbø				25-30**	4-6
Feøy (Duøy)					0-1
Visnes					4-8
Kvalavåg	29*	36	26	12	12-15
Sund			25	30-35	18-20
Salvøy	10-15	12	10-14	20	12-15
Jegningen	18	20	8-15	1-3	15-20
Longaskjer N			55-60		
Tjøsvollsvatnet	4	35	20	3-4	8-10
Grødemsvatnet	10	1-5	5		6
Syre	10			2	1-4
Skudeneshavn			14	10	12
Husøy-området	30	30	22	40	13-20
Dragøy					3-4
Hydro N					7-9
Hydro S				1-2	1
Bygnes N	27	39	31	35-36	35-40
Bygnes S	7	7	9	11	3
Austdjupholmane				8-10	6-10
Høvring N	15	1-5	12	20	8-9
Høvring S				30-40	30
Sum	160-165	181-189	237-253	248-275	206-255

Tabell 20. Antall hekkepar av makrellterne 2005-09.

* Inkludert 1 par på skjær mellom Kvalavåg og Kavholmane. ** Oppgitt tall er summen for Torvastad-koloniene dette året; flertallet hekket på Sæbø.

Som en ser av figur 1 under har rødnebbterna vært den dominerende arten gjennom hele prosjektperioden, og i 2009 rykket den ytterligere fra makrellterne. Rødnebbterna er mer mobil og opportunistisk når det gjelder valg av hekkeplass fra år til annet. At bestanden av makrellterne viser tegn til nedgang til tross for minkbekjempelsen, er urovekkende. Har arten så store tap i vinterhalvåret at ungeproduksjonen de siste 5 åra har vært for liten til å holde bestanden oppe? Eller har et større antall makrellterner flyttet ut av Karmøy i 2009, f eks til kolonien på Veste i Haugesund kommune, kanskje som en reaksjon på økningen av rødnebbterner i Karmøy-koloniene.

Figur 1. Kurvene viser antall hekkepar av makrellterne (blå) rødnebbterne årene 2005-2009.

Antall hekkepar rødnebbterne i prosjektområdet 2005-2009

Koloni/År	2005	2006	2007	2008	2009
Urter		9	100	12-15	
Dale (Flataskjer)			x	110-120**	48-50
Sæbø					33-35
Feøy (Duøy)					60-65
Visnes					36-40
Kvalavåg	46*	14	26	18	30-35
Salvøy		1	3-6	35	35-40
Jegningen	112	180	32-45	30-35	160-180
Longaskjer N			5-10		
Ryvingen	75-85	30-40			5-7
Sandholmen S		x	20		4-5
Årabrot, Åkra	30-35	20-25	12	1-3	
Hemnes					3-6
Grødemsvatnet	30	30-40	16		16
Syre (Guleholmen)	80	90	18	1	65-70
Skudeneshavn			9	20	28
Falnes (Krossholmen)	90-100		2	1	
Husøy-området	10	20	25	110	26-32
Dragøy				()	10-12
Hydro N					15-17
Hydro S				15-20	8-9
Bygnes N	22	96	134	81	115-130
Bygnes S		1	3	2	5
Austdjupholmane				4-5	75-80
Høvring N	5		8	5	5-6
Høvring S					20
Sum	500-524	491-516	413-434	445-471	802-888

Tabell 21. antall hekkepar av rødnebbterne 2005-09.

* Tallet inkluderer 4 par på et skjær mellom Kvalavåg og Kavholmane.

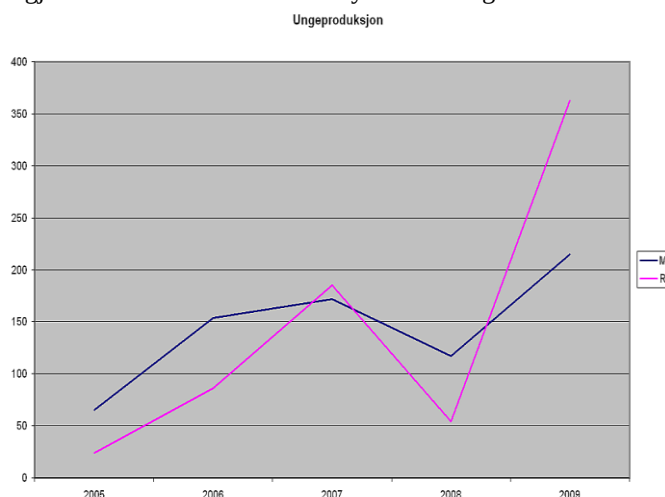
** Tallene for Dale og Sæbø ble slått sammen i 2008; ca halvparten av de 100-120 parene ført opp under Dale hekket på Sæbø. Hovedkolonien på Dale har vært på Flataskjer, noen få på Pannekakå.

x En x betyr at noen få par hekket her, men opplysninger om dette framkom først etter hekketidens slutt.

() 6 rødnebbterner ble sett her 30.5, men var borte igjen 25.6. Kan ha foretatt mislykka hekking.

2009 ble det beste produksjonsåret for begge terneartene siden prosjektstart i 2005. For første gang fikk rødnebbterne betydelig flere unger på vingene enn makrellterna. Til tross for krakket i fjor, kan det skimtes en langsiktig positiv trend i antall terneunger som når flygedyktig alder.

Figur2 . Kurvene viser antall unger av makrellterne (blå) og rødnebbterne som kom på vingene i årene 2005-09.

Sjøfuglreservatene

Jarstein

Art	2005	2006	2007	2008	2009
Havhest	1 par	5 par	3 par	6 par	6 par
Toppskarv	45-55 par	72-85 par	111-118 par	125 par	Mangler data
Ærfugl	Mangler data	54 reir	66 reir	86 reir	83 reir
Tjeld	1-2 par	1-2 par	2 par	2 par	2 par
Gråmåke	100-150 par	Mangler data	Mangler data	ca 144 par	50-80 par
Sildemåke	40-50 par	Mangler data	Mangler data	ca 48 par	35+ okk reir
Svartbak	30-40 par	Mangler data	Mangler data	47 reir	49 reir e/u
Krykkje	70-90 par	62-70 par	37 par	2 par	5-6 par
Teist	8 individer	11 individer	13 individer	13 individer	19 individer
Skjærpiplerke	5-6 par	Mangler data	Mangler data	8 par	8 par
Linerle	1 par	1 par	1 par	1 par	1 individ
Ravn	Mangler data	1 par	1 par	1 par	1 par

Tabell 22. Oversikt over hekkefuglene på Jarstein 2005-2009. Artsutvalget har vært det samme gjennom hele 4-årsperioden. Toppskarven har hatt en eventyrlig framgang i perioden. Ærfuglen har hatt jevn bestandsvekst som ser ut til å kulminere. Havhesten som startet med ett par i 2003 er nå oppe i seks. Krykka sliter med å få det til i reservatet.

2009. 13.4: De første toppskarvene og svartbakene hadde fullagte kull. Ravneparet hadde egg. Ingen krykkjer eller havhest sett. Noen få ærfugl på sjøen. Ellers tilstede: 1 stokkand hann, 4 grågjess, 2 par tjeld, 2 kråker, 1 bergirisk og noen skjærpiplerker.

13.5: Opptelling av gråmåke og sildemåke. De fleste var gråmåke og 80 av de i alt 93 reirene inneholdt egg.

24.5: Hovedtelling av gråmåke/sildemåke: til sammen 85 reir med innhold.

Opptelling av måker i hovedkolonien sett fra fast plass: 99 gråmåker og 56 sildemåker. Telling av ærfuglreir. Første havhestparet med egg. Ellers en stokkand hunn, 1 kråke og en lomvi øst for Jarstein.

Forvandlingen fra en klumsete ulldott til en elegant flyger er i ferd med å fullføres. Snart voksen havhest på Jarstein 9.8.2009. Foto: O. K. Bjørnstad.

12.7: 3-4 påbegynte krykkereir, ett med ett egg. 6 reir med havhest (2 reir med nyklekte og 4 i klekking). Lite sildemåke å se, men mange unger av gråmåke og svartbak. Noen (ca 4) måkeunger var ribbet. En god del ærfugl rundt Jarstein, enkelte med halvstore unger. Mange toppskarvunger. Av de to krykkjeparene som la egg, vokste en unge opp (ennå på reir 9.8).

9.8: 4 havhestunger vokser opp i de 6 reirene som det ble lagt egg i. Dette er et uventet bra resultat sett på bakgrunn av katastrofetallene fra Ferkingstadøyane og Urter.

Urter

Utsikt fra Høgholmen mot Skardholmen lengst borte til venstre. Urter 4.8.2009.

Art	Antall	Kommentarer
Havhest	98 reir	Reir med egg
Toppskarv	177 reir med innhold	Pluss 19 nye, tomme reir
Grågås		Ingen obs?
Ærfugl	6 reir	Reir m/egg eller rugende fugl
Tjeld	2 par	
Grå/sildemåke	114 reir med egg	Pluss 24 nye, tomme reir
Svartbak	5 reir med egg	Rett antall?
Krykkje	2 par	Ett par m/2 egg, 1 ruget.
Teist	64 individer	Ingen reir?
Steinskvett	1 par	Med mat
Heipiplerke	1 par	
Skjærpiplerke	10 par	
Linerle	1 par	Med mat
Kråke	1 individ	
Ravn	1 par	
Stær		Ingen obs?

Tabell 23. Oversikt over hekkefuglene på Urter. Telleresultater fra 31.5.2009.

Andre arter uten tegn til hekking: lomvi (1), alke (2), ubestemt terne (2).

31.5: De 177 toppskarvreirene hadde følgende innhold: 71x3 egg, 77x2 egg, 18x1 egg, 11 med ukjent antall (rugende fugl) samt 19 nye, tomme reir (predaterte eller ikke lagt egg i ennå). Det ble bare talt på Skardholmen, Høgeholmen og Hovedøya; ikke på omkringliggende holmer og skjær.

4.8: Hekkesesongen var så godt som avsluttet på Urter. Noen titalls unge toppskarver med foreldre på klipper nær hekkestedene. Måkene var også stort sett borte allerede. Landgang på Høgeholmen viste at kun én havhestunge hadde overlevd. På Skardholmen ble 3 unger sett fra sjøen. Sesongen for havhesten er dermed den dårligste som er registrert hittil.

Art	Antall	Kommentarer
Havhest	91 reir	Ant tilsynelatende rugende
Toppskarv	166 reir med innhold	Pluss 32 nye, tomme reir
Grågås	Flokk ca 20	Lettet, trolig både ad og juv
Ærfugl	34 hanner	På sjøen i og nær reservatet
Tjeld	5+ par	Hekkeadferd
Fiskemåke	1 par	Hekkeadferd
Gråmåke	5 større delkolonier	Ikke opptalt
Sildemåke	5 større delkolonier	Ikke opptalt
Svartbak	Tallrik hekkefugl	Ikke opptalt
Krykkje	7 par	Antall okkuperte reir
Teist	99 individer	Talt på sjøen fra båt
Skjærpiplerke	10+ par	Ikke opptalt
Linerle	1 individ	Sannsynlig hekking
Kråke	1 par	Hekkeadferd
Ravn	1 par	Reir med 3 unger
Stær	3+ par	Reirfunn og juv

Tabell 24. Til sammenligning med 2009: Telleresultater fra Urter 31.5 2008.
Andre arter uten tegn til hekking: steinvender (2) og rødstilk (1).

Albino ærfugl på reir på Skardholmen, Urter. Det hekker flere ærfugl f eks på Jarstein enn på Urter og Ferkingstadøyane til sammen. Det tyder på at ærfuglen lykkes best nær land og i den indre skjærgården.
Foto: Oskar K. Biørnstad. 31.5.2009.

Ferkingstadøyane

Art	Antall	Kommentarer
Havhest	330 reir med egg	Maks 350 par
Toppskarv	360 reir med innhold	Maks 400 par
Grågås	3-5 par	Reirfunn og unger, 10 ad.
Ærfugl	20-30 par	Reir med egg. Ingen pull
Tjeld	3-4 par	Varsling på Liknesøy
Gråmåke	ca 200 par	187 registrerte reir*
Sildemåke	ca 20 par	Se kommentar gråmåke
Svartbak	76 par	Maks 90 par
Lunde	Ca 20 individer på sjøen	2 reirfunn
Teist	Ca 10 individer på sjøen	1 reirfunn
Alke	5 individer med tilhold	Ingen reirfunn
Skjærpiplerke	8-10 par	1 reirfunn (egg)
Linerle	3-4 par	Tilhold ved begge hyttene

Tabell 25. Oversikt over hekkfuglene på Ferkingstadøyane 28.5 2008.

Art	Antall	Kommentarer
Havhest	250 okkuperte reir	Tilsynelatende rugende fugler
Lunde	34 individer	På sjøen, noen med mat
Teist	37 individer	På sjøen
Alke	8 individer	Flokk på klippe

Tabell 26. Det ble ikke gått på land for å telle reir på Ferkingstadøyane i 2009. Tellinger fra båt rundt øyene 30.5 gav resultater som er vist i tabellen for havhest og alkefugler.

Øvrige sjøguglreservater

Karmøy har i alt 7 sjøguglreservater og 3 ferskvanns/myrreservater. De tre ytre har mest sjøgugl: Jarstein, Ferkingstadøyane og Urter. Disse blir overvåket årlig. De øvrige sjøguglreservatene er Jegningen, Ryvingen-Klovningen, Nordre Longaskjer og Tednholmen (Velde). Av disse skiller Jegningen og Ryvingen seg ut med mye hekkende sjøgugl hvert år. Terner og hettemåke ble opptalt på Jegningen, på Ryvingen ble terner talt, men det ble ikke foretatt noen taksering av andre sjøgugler her i 2009, bare ringmerking av en del måke. De øvrige reservatene ble kun sjekket opp fra båt uten landgang, men de hadde åpenbart svært få hekkfugler (kun noen få par svartbak og tjeld).

Andre viktige hekkeplasser for sjøgugl

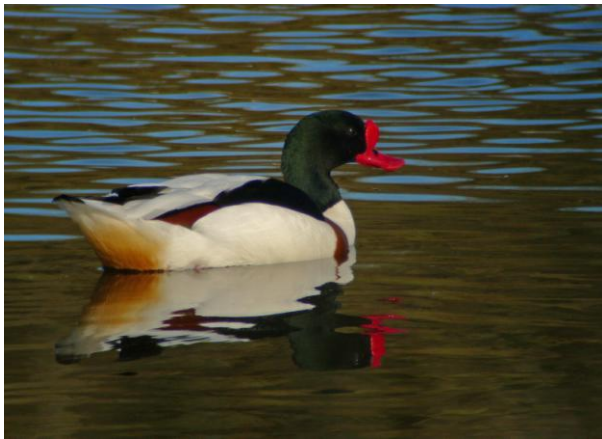
Gjennom årsrapportene forsøker vi å identifisere områder i Karmøy som utmerker seg med å huse ekstra mange hekkende sjø- og våtmarksfugler og steder som er betydningsfulle for sjeldne hekkfugler. Nøkkelbiotoper forandrer seg over tid, og skal en ha mulighet til å opprettholde et høyt mangfold av fuglearter, må det drives kontinuerlig overvåking av arter samt skjøtsel og tilrettelegging for optimale hekketilstander i de ulike naturtypene.

Det vil sprengje grensene for denne rapporten å gå i detaljer på hvert område, men nevner noen kyststrekninger og områder som har unike kvaliteter når det gjelder fuglelivet i Karmøy – og som ellers ikke er nevnt ved gjennomgåelsen av ternekoloniene eller som er fredet som reservater. Det vil være nyttig å foreta en taksering av områdene de nærmeste årene og å skille ut ”hotspots” eller ekstra viktige småområder innen hver sone.

- * Kyststrekningen Falnes – Syre – Mjøllhus, inkludert jordbruks- og brakkvannsområder
- * Kyststrekningen Sandhåland – Langåker – Ferkingstad, inkludert jordbruksområdene
- * Kyststrekningen Stava – Ådland, inkludert jordbruksområdene
- * Kyststrekningen Ytraland – Kvalavåg, inkludert Paraldsneset.
- * Skjærgården Sandholmane - Kavholmane
- * Skjærgården Helganes – Dale, inkludert Haugavågen og Dalsvågen
- * Husøyområdet: Fårøy - Stutøy, inkludert Nygårdsvågen/Dalen.
- * Kolstøvågen – Hydrohalvøya - Myrvang
- * Vorråvågen-Bygnes
- * Våtmark og jordbruksområdene Fiskåvatnet – Storestemmen – Gåsavatnet - flyplassområdet
- * Våtmark og jordbruksområder Nordbø - Skeie
- * All resterende åpen lynghei og tilhørende småvann, myrtyper, bekker, sig
- * All næringsrik sumpmark og småvann som Bøvatnet, Gunnarshaugvatnet og Nordvatn

To av de mest besøkte av disse viktige hekkeområdene i løpet av prosjektperioden er fotobelagt nedenfor: Husøyområdet og Hydro-halvøya/Myrvang.

Husøyområdet

Husøyområdet har vært eneste årvisse tilholdssted for hekkende gravand i Karmsundet de siste 5 åra. Hann i Nygårdsbukta, 13.4.2009.

Sammen med Vorråvågen-Bygnes er Kolstøvågen-Husøy det rikeste området for sjøfugler i Karmsundet både i hekketida og i vinterhalvåret. Et svært viktig restområde på Stutøy som delvis er ødelagt ved dumping av stein- og jordmasser bør restaureres.

Observasjoner 6.6 på Stutøy: 2 par vipper varslet, et par storspove varslet pluss 3-4 individer til i området. 1 rødstilk varslet, minst to par tjeld. En enkeltbekkasin skremt

opp. Hetttemåkekolonien bestod av 14 reir med egg/unger pluss ca 8 reir som ungene var gått ut av eller der hekkingen hadde vært mislykket (egg utenfor reir/døde unger).

Kolonistørrelse: 20-25 hekkepar. Antall hekkepar av fiskemåke i samme størrelsesorden, ca 20-25 par. Et par linerle hekket, flere par heippiplerke og minst ett par sandvale.

Hydro N - Myrvang - Kolstøvågen

Et spennende og variert brakk- og beitelandskap nord for Hydro-hallene med stort potensial for mange hekkefugler. For tida en av Karmøys viktigste hekkeplasser for vadefugler. Ved sjøen mot Kolstøvågen har det i år dessuten vært en større koloni av terner og hetttemåke. Markene ned mot Kolstøvågen og strandsonen her er dessuten mye brukt som rasteplass for gjess og vadere på høsttrekk. Grågjess blant annet fra Island, og andre høyarktiske gåsearter overvintret her i fjor. I sommer og høst har en flokk på hele 35 silender holdt til i vågen.

Observasjoner gjort nordvest for hallene (Myrvang) 6.6: Kun tre vipper lettet fra kubeitene hvorav bare en varslet unger, til tross for at 5-10 par gikk til hekking her i april. Hard kubeiting er mulig årsak til lav hekkesuksess. Nylagt åker nær riksveien hadde ikke mindre enn 6 rugende vipper (omlegginger) som viser viktigheten av åkerlandskap for vipa. 5-6 storspover i området hvorav ett par varslet unger, 2 par rødstilk varslet unger. Andre: et steinskvettpar med unger, heippiplerker, tornirisker, stær.

Vorråvågen-Bygnes-Østrem

T.v.: Årets siste sildemåkeunger med foreldre er klare for avreise fra Hydro-kolonien. Vorråvågen 15.8.2009. T.h.: En av etter hvert mange sildemåkeunger merket med fargerking i Hydro-kolonien og gjenfunnet i utlandet. Dette er JJM0 merket på Hydro-området 11.7.09 og avlest på Playa Espasa, Asturias, Spania 17.9.09. Foto: Bernardo Busto.

Ferskvannsreservatene

Tjøsvollsvatnet

Tjøsvollsvatnet er kommunens beste lokalitet for ferskvannsfugler. Utsnittet viser terne- og hettemåkeholmen nord i vatnet. 28.3.2009.

Tjøsvollsvatnet er Karmøys viktigste overvintringsplass for brunnakke (t.v.) Om disse fuglene er lokale hekkere eller fremmede overvintreere er uvisst. 22.2.2009.

Snadderand hann på enga som grenser til Tjøsvollsvatnet i sør. Den sjeldne anda har blitt vanligere på Karmøy de siste åra og blir kanskje ny hekkefugl med tida. 14.4.2009.

De første hettemåkene var på plass i kolonien 21.3 med ca 40 individer. Antallet vokste jevnt fram til 2.5 da kolonien ble opptalt til 400-450 individer (200+par) og eggleggingen var i gang. Allerede 13.6 viste det seg at ting gikk galt i kolonien. Ungene døde kort tid etter klekking og foreldre satte i gang med ny paring og reirbygging etter hvert som første omgangen mislyktes. Matknapphet som følge av langvarig nordavind og lave temperaturer kan være forklaringen. Ved sesongslutt ble fasit at bare et titalls unger kom på vingene. Underlig nok vokste det opp et rekordstort antall unger ute på værharde Jegningen.

Heiavatnet

Heiavatnet er nest etter Tjøs Vollsvatnet Karmøys fuglerikeste vann. Det har kvaliteter som Tjøs Vollsvatnet mangler, slik som torvmyrområdet i vest og lyngheia sør for vatnet. Ved Heiavatnet finner en derfor hekkefugler som Tjøs Vollsvatnet ikke har. 28.3.2009.

Det ble i løpet av hekkesesongen 2009 gjort mange fugleregistreringer i og rundt Heiavatnet, selv om det ikke ble gjennomført noen systematisk opptelling av hekkefuglene. Et høydepunkt var observasjon av to ungekull med brunnakke 8.8. Arten er på kanten av utryddelse i kommunen og bestanden har stupt siden 1980-tallet. Brunnakken var for 25-30 år siden en av våre vanligste ender og hekket i lynghei og ferskvann over hele kommunen, ja til og med på holmer i saltvann. Trolig er samlet hekkebestand nå under 10 par.

Fjerning av innvandra bartrær fra reservatet vinteren 2008/09, er en god begynnelse for å fremme fuglelivet i reservatet. Potensialet som Heiavatnet har som hekkelokalitet for vannfugl er stort. Nye positive tiltak vil være å få sauer på beite i heia som grenser ned til vatnet i sør og vest. Videre undersøke om vatnet fortsatt huser gjedde – og i så fall fjerne denne fremmede arten som kan være en grunn til at vannet har få hekkefugler sammenliknet med Tjøs Vollsvatnet. Ei kunstig øy (flåte) ute i vannet kunne blitt en attraktiv hekkeplass for mange arter – f eks for terner, hettemåker og ender.

En kvalitet som skiller Heiavatnet fra alle andre vann på Karmøy, er at det hver vår tiltrekker seg store flokker av insektetende terner og hettemåker. Særlig i mai – når det gjerne er smått med fiskeføde i sjøen, plukker fuglene insekter fra vannflaten. Den store insektproduksjonen synes å være unik for Heiavatnet. I alle fall er ternenes og hettemåkenes insektjakt ikke på langt nær så vanlig i andre vann. Hva slags insekter det er snakk om kunne vært spennende å undersøke. Også for svaler og tårnseilere er Heiavatnet et spiskammer.

Heiavatnet fungerer altså som et viktig hekke- og næringsjaktområde for svært mange arter. I tillegg fungerer takrøyrbeltet i nordvest som overnattingsplass for hundrevis, ja kanskje noen tusen låvesvaler. Ringmerking på ettersommeren resulterte i over 700 svaler. De fleste ungfugler. Kontroller av unger som var merket i reir tidligere i sesongen viser at svalene samles her fra hele Sør-Karmøy, kanskje også fra et enda større område.

All barskog i og nær reservatet ble fjernet tidlig på året. Over 80 000 kroner gikk med for å få gjort denne viktige biten av naturforvaltning. Skal reservater fungere etter intensjonen, må de skjøttes. Å stoppe innvandring av skog i et ferskvannsreservat er et positivt tiltak. 13.6.2009.

Storskarven (egentlig mellomskarv) er en av mange fugler som finner mat i Heiavatnet. 23.5.2009.

Andre vann og våtmarksområder

Karmøy har en rekke viktige ferskvann og myrtyper som ikke er sikret mot drenering, tilplanting, utbygging eller andre inngrep. I denne omgang tar vi bare med Stiklevatnet (som følges opp hver sesong) og et unikt lyngheiområde på Vea. Kraftig nedtapping av flere av vannmagasinene på øya, slik som i år, kan ha medvirka til mislykka hekking for storlomen.

Stiklevatnet

Årets vannfugltelling i Stiklevatnet ble som i fjor gjennomført med hjelp av kano. Vannet ble padlet fra demningen i sør til de flate holmene i nord på høyde med vestre demningen. Skogsfugler og andre arter uten direkte tilknytning til vannet ble talt i vestre Stikleskogen, ikke langs østre. Alle registrerte fugler (sett/hørt) langs ruta ble notert. Følgende individantall ble talt i tillegg til de i tabellen under: løvsanger 10, heipiplerke 8, svarttrost 4, grønnsisik 3, rødstrupe 3, rødvingetrost 3, bokfink 2, brunsisik 2, jernspurv 2, møller 2, grankorsnebb 1, gransanger 1, måltrost 1, sanglerke 1, toppmeis 1, tornsanger 1.

Art	Antall	Kommentarer
Grågås	2 individer sammen	Landingsforsøk
Brunnakke	1 par	Lettet fra holme
Krikkand	4 individer	1 hunn i sør, pluss flokk 3
Siland	5 individer	1 par, 3 enkeltindivider
Enkeltebekkasin	4 individer	Hørt over eller i øst
Rødstilk	1 individ	Syngende sør for vatnet
Strandsnipe	15 individer	Tilsvarende 7-8 revirer
Linerle	16 individer	Ingen reir ennå
Sivspurv	4 individer	Syngende hanner

Tabell 27. Vannfugler i Stiklevatnet 1.5.2009. Bare fugler med direkte tilknytning til vann- og våtmark er tatt med.

Vea

Heiområdet på Vea tvers over vågen fra Skår er ennå rikt på hekkende vadefugler. Naturtypen som tidligere dekket en stor del av Karmøy er nå nesten borte – og fuglene med den. På bildet oppe til høyre: rødstilk, under: tjeldereir. Begge bildene er fra dette området. 13.6.2009.

Området som hører til garden Vea grenser mot indre delen av Vedavågen i vest og strekker seg over høydedraget vestover mot det nye industriområdet. Det kjennetegnes av relativt hardt sauebeitet lynghei av den ”gamle, gode” sorten. Stedet har vært beitet såpass lenge at gammel lyng er borte og ny lyng rår grunnen. Flekkvis forekomst av kortvokste urter og gress; lite einer sammenliknet med ubeita områder utenfor. Ikke trær eller kratt. Under besøk i området 13.6 ble det registrert tre par hekkende rødstilk, 2 par tjeld, 2 par varslende vipper, 3-4 storspover. I tillegg hekket bl.a. steinskvett, rødvingetrost, heipiplerke og fiskemåke i heia. Det ble ikke sett sau på beite (påvist skrapesjuka?). Det er å håpe at beiting snart kan gjenopptas for at denne fuglerike rest-lyngheia kan bevares.

Forvaltningstiltak

Gjennomførte tiltak

Her skal det bare oppsummeres kort hvilke tiltak som er gjort innen naturforvaltningen i Karmøy siste året. Peder Christiansen nevner følgende:

- Har fjernet sitkagraner fra Heiavatn-reservatet. Kostnad: 88 000.
- Har fjernet sitkagraner rundt Bøvatnet, begynt å sette opp gjerde og har avtale med en bonde om beiting rundt vatnet.
- Har fått til en avtale med en bonde om å sette igjen to områder for åkerrikse i år. Flott samarbeid der, ornitologer finner fuglen, bonden er positiv, og kommunen kan bidra med økonomisk kompensasjon på ca 20 000 kr. Håper å få til det samme neste år.
- Har fornyet verneskiltingen i mange reservater

Nødvendige tiltak framover

Bevaring av fuglerike småområder

Å sikre småområder og viktige hekkeplasser for enkeltarter er avgjørende for kommunens biologiske mangfold. Krykkjekolonien på industrihallen på Steiningsholmen i Skudeneshavn er den største i Karmøy og hadde stor hekkesuksess i år. Krykkja er dessuten rødlista. Naturforvalteren må få til et samarbeid med bedriften om å ta vare på kolonien framover. 22.3.2009.

Karmøy har i løpet av de siste tiårene opparbeidet svære industriområder. Mye av dette arealet står ubrukt. For fugler som må ha åpent terreng for å hekke har disse kunstige naturområdene blitt et tilfluktssted for fugler som har blitt "overgrodd" i heia eller fordrevet fra jordbruksområder. På bildet sandlo på Vestheim industriområde. 15.3.2009.

"Kunstige" naturområder spiller en viktig rolle for fuglemangfoldet i Karmøy. Inngjerding av industri- og næringseiendommer kan holde rovdyr borte, og industriområder kan fungere som "liksom høyfjell" for arter som sandlo og steinskvett. Lynghei av god, gammel kvalitet har skrumpet inn til å bli en sterkt trua naturtype i Karmøy. Karmøys varemerke gjennom tusenvis av år forsvinner foran øynene på oss. Flora og fauna knyttet til heiene blir borte. Hvis vi ikke gjør noe aktivt de nærmeste årene for å bevare restene, er løpet kjørt, og vi kan si farvel til en steingammel bit av naturarven vår. Som en del av rovdyrkontrollen foreslår vi utvidet jakttid på mår og regulering av katteholdet.

Måtelig beiting i lynghei

Det er ikke vanskelig å skjønne hva som er grunnen til at lynghei forvandles til grasmark når en ser på eksempelet her øst for Hilleslandsvatnet: gjødsling og hardt beitetrykk tar fullstendig knekken på lyngen. 28.2.2009.

Rovdyrkontroll

Katten er nok det rovdypet på Karmøy som tar flest fugler i løpet av et år – tusenvis. ID-merking av huskatter og jakt på villkatter kan være en vei å gå for å redusere bestanden. Stavasanden, 21.3.2009.

Strengere kvotereguleringer for fiskeriene

Tusenvis av havhester døde i Nordsjøen i begynnelsen av 2009. Forskere mener matmangel var årsaken. Her er en av dem. Blikshavn, 21.2.2009.

Føre-var

Føre-var, er et viktig prinsipp i naturforvaltningen. Dessverre blir dette prinsippet altfor sjelden etterlevd, som regel av økonomiske grunner eller uvitenhet. Parallelt med mink- og sjøfuglprosjektet er det nå avgjørende å få på plass en redningsaksjon for fuglene i Karmøys jordbrukslandskap, inkludert lyngheia. Det er flott at midler allerede er brukt på åkerriksa og at planer er lagt videre. Arten er så godt som utryddet i Karmøy og har neppe en selvoppholdende hekkebestand lenger. La oss ikke vente så lenge før vi setter inn redningsplaner for bl.a. vipe, storspove og rødstilk. Konkrete artsplaner må være på plass innen hekkesesongen 2010.

Tre arter på vei mot utryddelse i Karmøy: Øverst rødstilk som varsler unger, Bygnes 4.6.2009.

Nederst t.v.: En av ytterst få vipeunger som nådde flygedyktig alder, Vik 5.6.2009.

T.h.: Ringmerket storspove, Nordstokke 2.8.2009, ble merket som unge samme sted for fem år siden.

Sesongslutt 2009

Av 88 tjelder på Stavasanden 16.8 var kun 3 ungfugler. Det lave antallet årsunger i denne og andre trekkflokker, tyder på at ungeproduksjonen var dårlig også lenger nord på kysten i 2009.

Karsten Ovesen setter nok mer pris på ternene enn folk flest. Han er nabo med en av Karmøys mest populære hekkeplasser for disse livlige sjøfuglene og følger med på alt som skjer ute på Flataskjeret fra dagen de kommer til de drar. Her får ternene som ennå ikke har reist en godbit makrell før de legger ut på det lange trekket. Salvøy, 18.8.2009.

Til ettertanke

Går naturarven tapt i Karmøy?

”Bergirisen er en av de videst utbredte fugleartene i Rogaland...”Forekomsten er tettest i kyststrøkene, spesielt i Dalane og Nord-Rogaland...

Fugleatlas for Rogaland, 1988.

Hva skjedde?

20 år seinere er bergirisen så godt som utryddet. På Karmøy hekket den tallrikt i alle slags åpne landskaper fra industriområder til skjærgård og lynghei.

Hva skjedde?

Hvor var naturforvalterne og vi fuglefolk mens utryddelsen pågikk? Dessverre er bergirisen en av mange fuglearter som er i ferd med å lide samme skjebne i Norge og lokalt. Skal vi måtte ta farvel med norsk natur slik vi har lært den å kjenne?

Exit? Er dette en av Karmøys aller siste hekkende bergiriser? Her er den ene av foreldrene nær reiret med 6 store unger på en holme utenfor Vest-Karmøy. Det gir håp om hekking et år til. 27.6.2009.

En ting er sikkert: Det har ikke skortet på prosjekter, kartlegginger, konferanser og fagre ord om bevaring av artsmangfoldet i Norge etter 1988. Men det har manglet vilje til å handle, til å gjøre nødvendige tiltak i felt. Det har manglet bevilgninger til å frede og skjytte viktige hekkehabitater. For bergirisen sin del ligger sannsynligvis noe av årsaken til bestandstapet i overvintringsområdene på Kontinentet: Det moderne jordbruket som i all hovedsak er naturfiendtlig med polerte monokulturer og flittig giftbruk.

Hvis en så tallrik fugl som bergirisen kan forsvinne på 20 år, hvilke arter kan da være sikre på å ikke lide samme skjebne? La oss satse alt vi kan for å unngå at flere blir borte og handle før det er for seint. Vi har god oversikt i Karmøy over trendene hos de ulike fugleartene. Vi vet oftest hva som må til. Knausene og klippene der bergirisen hekket står der ennå. Hva som har brakt bestanden så raskt til stupet, er ei gåte. Og det i seg selv er skremmende.